

UCHWAŁA NR/...../2025
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

z dnia 2025 r.

**w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej
na lata 2026-2030**

Na podstawie art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 581) oraz art. 6 ust. 1 i ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673), art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214 i 1302) – Sejmik Województwa Lubelskiego uchwala, co następuje

§ 1. 1. Przyjmuje się Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030, zwany w dalszej treści uchwały „Programem”, w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

2. „Program” stanowi część Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030.

3. Zadania wynikające z „Programu”, będą realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Lubelskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie
do projektu uchwały w sprawie przyjęcia Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania
Przemocy Domowej na lata 2026-2030, zwanego dalej „Programem”.

Na podstawie z art. 6. ust. 1 i ust. 6 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673), Zarząd Województwa Lubelskiego odpowiada za koordynację przygotowania i realizację Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej, zwanego dalej „Programem”, biorąc pod uwagę zadania samorządu województwa wynikające z Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030.

W związku z powyższym w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Lublinie podjęto prace nad przygotowaniem projektu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030, którego integralną częścią jest Ramowy Program Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową oraz Ramowy Program Psychologiczno-Terapeutyczny dla Osób Stosujących Przemoc Domową.

Projekt został opracowany przez Zespół, w skład którego weszli pracownicy ROPS w Lublinie oraz przedstawiciele administracji rządowej, samorządowej i przedstawiciele organizacji pozarządowych, zgodnie z Uchwałą Nr XCI/1686/2025 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 18 lutego 2025 r.

W okresie od maja 2025 r. do listopada 2025 r. trwały prace nad przygotowaniem projektu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030. W listopadzie 2025 r. przekazano projekt „Programu” podmiotom zewnętrznym w celu konsultacji.

Głównym celem „Programu” jest zmniejszenie rozmiarów i skutków przemocy domowej w województwie lubelskim poprzez budowanie spójnego i efektywnego systemu zapobiegania temu zjawisku.

Zadania realizowane w ramach „Programu” mogą być finansowane z następujących źródeł:

- a) środki z budżetu Samorządu Województwa Lubelskiego;
- b) środki budżetu państwa;
- c) środki funduszy Unii Europejskiej,
- d) udział finansowy partnerów lokalnych, ponadlokalnych, krajowych i zagranicznych we wspólnie podejmowanych inicjatywach.

**Wojewódzki Program
Przeciwdziałania Przemocy Domowej
na lata 2026-2030**

Lublin 2025 r.

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE.....	4
2.	PRZEMOC DOMOWA. REGULACJE PRAWNE	6
3.	PRZEMOC DOMOWA. TEORETYCZNY ZARYS ZJAWISKA.....	8
4.	PRZEMOC DOMOWA. DIAGNOZA ZJAWISKA.....	10
4.1.	Dane statystyczne i wyniki badań społecznych z zakresu przemocy domowej.....	10
4.2.	Procedura „Niebieskie Karty”	13
4.3.	Obraz przemocy domowej według danych statystycznych policji	14
4.4.	Obraz przemocy domowej według danych prokuratury	20
4.5.	Obraz przemocy domowej według danych sądowych	22
4.6.	Zadania samorządów terytorialnych realizowane na rzecz osób dotkniętych przemocą domową ²⁴	
4.6.1	Samorząd gminny	24
4.6.2	Samorząd powiatowy	33
4.6.3	Samorząd gminny oraz samorząd powiatowy	36
4.6.4	Samorząd województwa.....	40
4.7.	Zadania Wojewody Lubelskiego	44
5.	WNIOSKI Z DIAGNOZY	45
6.	ZAŁOŻENIA PROGRAMU	47
7.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	53
8.	MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	53
9.	PODSUMOWANIE.....	54
10.	SPIS TABEL.....	55
11.	SPIS WYKRESÓW	56
	SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	56

Wykaz skrótów

CUS	Centrum Usług Społecznych
GDP	Grupa Diagnostyczno-Pomocowa
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
JOPS	Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej
KCPU-G1	Formularz sprawozdawczy dot. uzależnień
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
Kk	Kodeks karny
LUW	Lubelski Urząd Wojewódzki
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
MS-S6r	Formularz sprawozdawczy Ministerstwa Sprawiedliwości
NGO	Sektor pozarządowy
NK	Niebieskie Karty
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PO	Prokuratura Okręgowa
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
SO	Sąd Okręgowy
ŻW	Żandarmeria Wojskowa

1. Wprowadzenie

Jak wskazują badania empiryczne oraz liczne przykłady z życia, prawidłowo funkcjonująca rodzina stanowi optymalne środowisko rozwoju i samorealizacji jednostki.

W myśl Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „**rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo podlegają ochronie i opiece Państwa**”¹, a art. 71 nakłada na państwo obowiązek uwzględniania dobra rodziny w swojej polityce, zwłaszcza w odniesieniu do rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej oraz matki przed i po porodzie. Za trudną sytuację społeczną rodziny należy uznać występujące w niej kryzysy, a jednym z powodów ich obecności **jest przemoc, ujawniająca się w różnych formach, czasie i o zmiennym charakterze**.

Wielowymiarowe zjawisko przemocy domowej często współwystępuje z innymi problemami społecznymi, wśród których wymienić należy m.in. nadużywanie alkoholu, choroby psychiczne, niepełnosprawność. W latach 2013-2023 w Polsce odnotowano łącznie 10 478 wizyt lekarskich zakończonych diagnozami potencjalnie związanymi z przemocą domową, obejmującymi najczęściej schizofrenię paranoidalną (11,05% wizyt), uzależnienie od alkoholu (6,26%), powierzchowne urazy głowy (6,22%) oraz otwarte rany głowy (4,42%).²

Zachowania człowieka identyfikowane jako przemocowe, prowadzą do naruszania podstawowych praw drugiej osoby, tj. godności, nietykalności i integralności cielesnej, prywatności, a także innych wartości, które nie mieszczą się w katalogu praw podstawowych, tj. poczucia bezpieczeństwa. Przemoc domowa może dotyczyć nie tylko osoby tworzące rodziny w sensie instytucjonalnym, ale także osoby zamieszkujące we wspólnym gospodarstwie domowym. Niejednokrotnie przemocą są dotknięte dzieci i osoby w starszym wieku.

Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków przemocy domowej wymaga regularnych i skoordynowanych działań administracji rządowej i samorządowej, organizacji pozarządowych oraz lokalnych społeczności. Kwestię tę uregulowano w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej³, nakładającej na poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, tj. gminę, powiat, województwo określone zadania w tym zakresie.

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030 ukierunkowany jest na działania służące zmniejszaniu skali zjawiska przemocy domowej, redukcję szkód społecznych, zdrowotnych i ekonomicznych. Istotnym rezultatem realizacji Programu będzie także wzrost świadomości mieszkańców województwa lubelskiego w zakresie ochrony rodziny przed skutkami wystąpienia i obecności zjawiska przemocy.

Zakłada się, że cel główny Programu, tj. **zmniejszenie rozmiarów i skutków przemocy domowej w województwie lubelskim poprzez budowanie spójnego i efektywnego**

¹ Art. 71 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

² Izabela Grabowska (red.), *(Nie)widzialne koszty przemocy domowej w Polsce*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2025.

³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).

systemu zapobiegania temu zjawisku zostanie osiągnięty poprzez działania, które będą służyć uzyskaniu efektów bezpośrednich. Integralnymi częściami Programu są:

- ramowy program ochrony osób doznających przemocy domowej;
- ramowy program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową;
- ramowy program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową.

Program jest kontynuacją edycji obowiązującej w latach 2022-2025, a w kolejnych latach będzie również narzędziem realizacji Celu operacyjnego 4.3. Włączenie i integracja społeczna Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Autorzy Programu oczekują, że realizowane działania przyczynią się do poprawy relacji społecznych, w których zaistniała przemoc domowa oraz ograniczana będzie grupa osób wymagająca wsparcia ze strony instytucji pomocy społecznej. Program zawiera w sobie działania wskazane do realizacji przez samorząd województwa w Rządowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030⁴.

W celu opracowania dokumentu powołany został Uchwałą Nr XCI/1686/2025 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 18 lutego 2025 r. zespół programowy składający się z osób posiadających wiedzę i wieloletnie doświadczenie w działalności na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

Głównym podmiotem koordynującym realizację zadań przyjętych w Programie będzie działający w imieniu Zarządu Województwa Lubelskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

⁴ Uchwała Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. poz. 1232).

2. Przemoc domowa. Regulacje prawne

Podstawowym warunkiem mającym wpływ na zakres podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, jest znajomość podstawowych rozwiązań prawnych, regulujących charakter oraz kompetencje poszczególnych podmiotów społecznych, podejmujących działania o charakterze profilaktycznym lub interwencyjnym. Do wiodących aktów prawa oraz dokumentów programowych wskazujących kierunki działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, na podstawie których opracowany został Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030, należą:

- 1) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 581);
- 2) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2024 r. poz. 1673);
- 3) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151);
- 4) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1214);
- 5) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, z późn. zm.);
- 6) Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. poz. 1232);
- 7) Uchwała nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku;
- 8) Uchwała nr XXII/374/2020 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030.

Wykaz innych rozwiązań prawnych o charakterze organizacyjnym i regulacyjnym został zamieszczony w załączniku nr 1.

Zadania Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej zostały sformułowane w art. 6 ust. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Do tych zadań należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy domowej;
- 2) inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;
- 3) opracowywanie ramowych programów ochrony osób doznających przemocy domowej oraz ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, a także ramowych programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 4) organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, w tym obowiązkowych szkoleń dla członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych.

Inny akt prawa tj. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi podkreśla, że przeciwdziałanie przemocy domowej winno być ściśle skorelowane z realizacją zadań w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, przez co należy rozumieć odpowiednie kształtowanie w tych zakresach polityki społecznej na poziomie województwa.

Kierunkowym dokumentem, szczegółowo określającym zadania dla samorządu województwa jest Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 przyjęty do realizacji Uchwałą Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. Zadania te koncentrują się w następujących obszarach problemowych⁵:

1. Zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom doznającym przemocy domowej;
2. Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową oraz programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
3. Podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy domowej oraz promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy;
4. Upowszechnianie informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom doznającym przemocy domowej, jak i osobom stosującym przemoc domową.

⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej...

3. Przemoc domowa. Teoretyczny zarys zjawiska

Pojęcie przemocy

Przemoc domowa jest zjawiskiem o wysokim stopniu społecznej szkodliwości, które dla skutecznego jego rozwiązywania wymaga zrozumienia i precyzyjnej analizy. Jest trudne do zdefiniowania, gdyż nie wynika ono z pojęć naukowych, lecz jest wytyczną zmian zachodzących w konkretnych okolicznościach, między różnymi jednostkami społecznymi.⁶

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Konwencja stambulska) jest dokumentem o międzynarodowej randze, w którym określone zostały ramy polityki ochrony i wsparcia osób doświadczających przemocy w tym głównie kobiet. Określono w niej przemoc domową „jako wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej występujące w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania czy też nie”.⁷ Wprowadzono też dodatkowe dwie formy przemocy: przemoc ekonomiczną oraz cyberprzemoc (działanie istotnie naruszające prywatność osoby doznającej przemocy domowej lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia czy udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej).

Istotne zmiany prawne w zakresie przeciwdziałania przemocy zostały wprowadzone w 2023 r. Dotychczas stosowane określenie „przemoc w rodzinie” zastąpiono określeniem „przemoc domowa”.

Przemoc domowa definiowana jest jako „jedenorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności: a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną, c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę, d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.⁸

Poszerzono również zakres innych pojęć związanych z problematyką przemocy. Termin „osoba dotknięta przemocą w rodzinie” zastąpiono terminem „osoba doznająca przemocy domowej”. Zdefiniowano pojęcie świadka przemocy. Za taką uznaje się osobę posiadającą

⁶ Podinsp. dr Michał Zielonka, asp. Anna Wilczyńska, asp. Bartłomiej Zaręba, *Wybrane aspekty przeciwdziałania przemocy domowej*, Katowice 2024.

⁷ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, [Link](#) [dostęp: 17.09.2025 r.].

⁸ Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 r. poz. 1673).

wiedzę na temat stosowania przemocy lub osobę, która widziała akt przemocy. Wynika z tego, że również małoletniego należy traktować jako osobę doznającą przemocy domowej, jeśli był on jej świadkiem. Osobą doznającą przemocy domowej może być też osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, a także jej małżonek, wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione. Do tej grupy należą też osoby pozostające we wspólnym pożyciu (obecnie lub w przeszłości) oraz pozostające w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej (bez względu na wspólne zamieszkiwanie i gospodarowanie).

Ponadto, w miejsce grup roboczych wprowadzono grupy diagnostyczno-pomocowe. Zmieniono również zakres ich zadań oraz zasady dotyczące powoływania ich składu.

Przez osobę stosującą przemoc należy zaś rozumieć pełnoletniego, dopuszczającego się przemocy domowej wobec osób doznających przemocy. Wobec takiej osoby przewidziano w ustawie określone środki, mające na celu zarówno zapobieganie jej kontaktowaniu się z osobami doznającymi przemocy domowej, jak i stanowiące formę oddziaływania, tj. programy korekcyjno-edukacyjne oraz programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową. Niniejsze programy mają na celu przede wszystkim powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym krzywdzeniem i rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy oraz zdolności samokontroli. Ma ona obowiązek uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub (po otrzymaniu skierowania) do uczestnictwa w programie psychologiczno-terapeutycznym. Osoba stosująca przemoc będzie też zobowiązana zgłosić się do udziału w danym programie w określonych ustawą terminach oraz ukończyć go w wyznaczonym przez podmiot realizujący terminie i dostarczyć grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenie o zgłoszeniu się do programu, a także jego ukończeniu. Niedopełnienie ww. obowiązków może spowodować nałożenie kary grzywny lub ograniczenia wolności.

Podjmując próbę zdefiniowania pojęcia przemocy, najczęściej bierze się pod uwagę trzy podstawowe kryteria: rodzaj zachowania sprawcy, intencje działania sprawcy i skutki przemocy.⁹

Podstawową różnicę pomiędzy przemocą a agresją stanowi przewaga sił jednej ze stron. W przypadku przemocy zawsze występuje ona po stronie sprawcy, a w przypadku agresji jest zrównoważona. Generalnie przemoc ma miejsce, gdy wystąpią takie warunki jak:

- wyraźna nierównowaga między stronami,
- jest to intencjonalne działanie lub niepodjęcie wymaganych czynności,
- działanie jednej osoby lub jego zaniechanie skutkuje naruszeniem praw i dóbr osobistych drugiej,

⁹ Podinsp. dr Michał Zielonka, asp. Anna Wilczyńska, asp. Bartłomiej Zaręba, *Wybrane aspekty przeciwdziałania przemocy domowej*

- efektem stosowanej przemocy są doznawane przez ofiarę cierpienia, szkody fizyczne i psychiczne.¹⁰

4. Przemoc domowa. Diagnoza zjawiska

W celu określenia skali zjawiska przemocy domowej w województwie lubelskim, dokonano analizy danych statystycznych znajdujących się m.in. w zasobach policji, jednostek samorządu terytorialnego każdego szczebla, jednostek wymiaru sprawiedliwości, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, administracji rządowej (Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie). Pod uwagę wzięto także dostępne raporty z regionalnych i ogólnopolskich badań społecznych.

4.1. Dane statystyczne i wyniki badań społecznych z zakresu przemocy domowej

Raporty z badań społecznych są istotnym źródłem wiedzy na temat występowania zjawiska przemocy domowej, a wnioski i rekomendacje w nich zawarte stanowią punkt wyjścia do kreowania skutecznej polityki społecznej w tym obszarze. W ostatnich latach zostały przeprowadzone liczne badania, które dostarczyły istotnej wiedzy, pozwalającej na kreowanie wielu rozwiązań w obszarze profilaktyki przemocy domowej.

Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2023 r. na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości, przemoc domowa kojarzona jest głównie z przemocą fizyczną (80,4% wskazań) i psychiczną (78,4% wskazań). Tylko niewielki odsetek wskazań odnotowano w przypadku przemocy seksualnej (6,1%) oraz ekonomicznej (16,8%). Polacy jako podmioty udzielające pomocy wskazują głównie Policję (64,1%) i Ośrodek Pomocy Społecznej (34,2%). Najrzadziej wskazywaną instytucją był Ośrodek Interwencji Kryzysowej, a prawie połowa badanych nie wskazała go jako podmiot udzielający pomocy. Można także stwierdzić, że Polacy nie mają świadomości na temat istnienia i działania podmiotów regionalnych, np. Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (jedynie 8,4% wskazań) czy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów (jedynie 2,3%) oraz wykazują się bardzo niską znajomością numerów telefonów/infolinii dla osób pokrzywdzonych. Z drugiej strony poziom świadomości Polaków na temat rodzaju pomocy, którą mogą uzyskać jest bardzo wysoki. Większość badanych posiada wiedzę o możliwości założenia „Niebieskiej Karty” (82,4% wskazań), możliwości uzyskania bezpłatnej pomocy prawnej (79,3% wskazań). Z kolei więcej niż połowa Polaków jest świadoma możliwości zapewnienia schronienia osobie pokrzywdzonej oraz dzieciom. Tylko co trzeci Polak wie, że policja może wydać nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego

¹⁰ Tamże.

mieszkania bez orzeczenia sądu. Podobny wynik (31,8%) dotyczy wiedzy na temat możliwości wydania przez policję zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania bez orzeczenia sądu.¹¹

Kolejne badanie pn. „Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce”, przeprowadzone w 2023 r. przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, potwierdziło, że większość polskich dzieci i młodzieży (79%) doświadczyła w swoim życiu choć raz przemocy lub zaniedbania (52% respondentów w roku poprzedzającym badanie). Wśród najczęściej zgłaszanych form przemocy znalazły się: przemoc ze strony rówieśników (66%), przemoc ze strony bliskiego dorosłego (32%), wykorzystanie seksualne bez kontaktu fizycznego (26%). Z kolei 23% dzieci i nastolatków doznało zaniedbywania emocjonalnego, 20% parentyfikacji, a 14% było świadkami przemocy w domu. Wykorzystywania seksualnego z kontaktem fizycznym doświadczyło 8% badanych. Tyle samo dzieci i młodzieży zaniedbywano fizycznie. Dzieci i nastolatki mogły liczyć na wsparcie takich osób jak: matka (65%), rówieśnicy spoza rodziny (64%) i ojciec (45%). Niepokojące jest to, że 8% dzieci i nastolatków przyznało, że nie miało ani jednej osoby, do której mogło się zwrócić w trudnej sytuacji. Nastąpił wzrost odsetka osób, które doznały ze strony rówieśników przemocy fizycznej (z 41% w 2013 r. do 48% w 2023 r.) oraz przemocy psychicznej (z 28% do 43%), zaś spadł odsetek osób, które doznały przemocy fizycznej ze strony bliskich dorosłych (z 33% do 24%). Jak wynika z diagnozy, istnieje związek między doznawaniem przemocy a podejmowaniem zachowań autodestrukcyjnych, takich jak okaleczanie się czy próby samobójcze.¹²

Jeśli chodzi o **liczbę dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia** w związku z przemocą w rodzinie (w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej), **w województwie lubelskim** odnotowano **55 takich przypadków w 2022 r. i 78 w 2023 r.**¹³

Badanie przeprowadzone w 2024 r. wśród osób dorosłych pt. „Barometr postaw wobec krzywdzenia dzieci w Polsce” dowodzi, że systematycznie wzrasta odsetek przeciwników karania fizycznego dzieci, a większość społeczeństwa zauważa negatywny wpływ kar fizycznych na zachowanie dziecka (55%), jego stan psychiczny (83%) oraz relacje między rodzicem a dzieckiem (78%). Z tymi stwierdzeniami częściej zgadzają się kobiety, osoby młode (18-29 lat) i osoby z wyższym wykształceniem. Niestety prawie 18% osób uważa, że kary fizyczne prowadzą do poprawy zachowania dziecka. W ciągu roku poprzedzającego badanie 20% respondentów było świadkami sytuacji, gdy osoba dorosła używała kar fizycznych wobec dziecka, a 38% świadków stosowania takich kar zwróciło uwagę osobie dyscyplinującej dziecko,

¹¹ *Przemoc domowa – badanie ilościowe*, zrealizowane w 2023 r. na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości, [Link badanie przemoc](#), dostęp 24.09.2025 r.

¹² K. Makaruk, K. Drabarek, A. Popyk, Sz. Wójcik, *Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2023.

¹³ Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim* – Centralna Aplikacja Statystyczna.

Z kolei 5% świadków zgłosiło fakt krzywdzenia odpowiednim służbom (np. ośrodkowi pomocy społecznej lub policji), a 28% świadków takiej sytuacji nie zareagowało. Najczęstszym argumentem na brak reakcji w związku z krzywdzeniem było przekonanie, że to rodzice powinni decydować o sposobie wychowania (tak odpowiedziało 39% osób, które nie zareagowały na krzywdzenie). 1/5 badanych jako powód braku reakcji wskazała obawę przed negatywną reakcją osoby karzącej, a 14% obawę, że interwencja może dziecku jeszcze bardziej zaszkodzić. 4% respondentów uznało, że nie warto reagować, ponieważ to nic nie zmienia, a 6% respondentów przyznało, że nie wiedziało, jak się zachować w takiej sytuacji.¹⁴

Inne badanie, przeprowadzone przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w 2022 r. związane było z ogólnopolską diagnozą zjawiska przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych, które są szczególnie narażone na doznawanie przemocy domowej. Z badania wynika, że osoby z niepełnosprawnością, które wzięły udział w badaniu najczęściej doznawały przemocy psychicznej (78,1%) i fizycznej (57,8%). Jeśli chodzi o osoby starsze, wśród najczęściej wymienianych rodzajów doznawanej przemocy znalazła się przemoc psychiczna (87,3%), a następnie fizyczna i ekonomiczna (po 41,1%). Najczęściej wskazywano takie przejawy przemocy jak: znieważanie, wyzywiska, ośmieszanie, lekceważenie, zastraszanie, szantażowanie, zabieranie/używanie własności osoby starszej bez jej zgody, popychanie, szturchanie, zabieranie pieniędzy, a osobami stosującymi przemoc w większości byli mężczyźni (mężowie, partnerzy, ojcowie, czasem dorośli synowie).¹⁵

Pod uwagę należy także wziąć Raport Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” za 2024 rok. Wynika z niego, że o 23,4% spadła liczba przeprowadzanych rozmów w ramach infolinii wsparcia w porównaniu z 2020 rokiem (w 2020 r. wykonano 23 857 telefonów, zaś w 2024 r. 18 274). Trzeba wziąć pod uwagę, że w 2020 panowała pandemia Covid-19, więc rozmowa telefoniczna często stanowiła jedyną możliwość otrzymania pomocy przez osoby doznające przemocy. Większość potrzebujących pomocy stanowiły kobiety (75%), a dzwoniły głównie osoby dorosłe. 1,6% wszystkich rozmów stanowiły połączenia od dzieci lub niepełnoletniej młodzieży. Najwięcej rozmów (45%) dyżurujący przeprowadzili z osobami doznającymi przemocy. Jednak odebrali również 4 471 połączeń (25% wszystkich rozmów) od świadków. Tylko 2% wszystkich rozmów przeprowadzono z osobami krzywdzącymi. Przemoc psychiczna towarzyszy właściwie każdej ze zgłaszanych form przemocy (zgłosiły ją 8 424 osoby, w tym 171 dzieci). Przemoc fizyczna została zgłoszona przez 4 605 telefonujących, w tym 113 dzieci. Zdarzały się też przypadki zgłoszenia przemocy ekonomicznej (16%) oraz seksualnej (5%), gdzie w ponad połowie przypadków osobą krzywdzącą był/a partner/ka. Czasem takimi osobami byli rodzice (27%). Wśród zgłaszanych

¹⁴ *Barometr postaw wobec krzywdzenia dzieci w Polsce*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Warszawa 2024.

¹⁵ P. Chomczyński, P. Frąckowiak, A. Kacprzak, M. Maj, M. Mroczek, *Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy wobec osób starszych i osób niepełnosprawnych. Raport z badań 2022*. MRIPS, Warszawa 2022.

przypadków 26% osób stanowiły osoby nadużywające alkoholu. Drogą elektroniczną wpłynęło 2 585 maili i listów nadesłanych głównie przez osoby dorosłe (96%).

Z kolei badanie społeczne zrealizowane w latach 2024-2025 na zlecenie ROPS w Lublinie pn. „Diagnoza województwa lubelskiego w zakresie używania substancji psychoaktywnych wśród osób dorosłych oraz ich dostępności” uwzględniło obecność przemocy domowej w związku z używaniem substancji psychoaktywnych. Wśród problemów najczęściej wynikających z używania substancji psychoaktywnych respondenci wymieniali zarówno przemoc psychiczną, jak i fizyczną oraz ekonomiczną.¹⁶ Podobne wyniki zaprezentowano we wspomnianym wcześniej raporcie z „Diagnozy przemocy wobec dzieci w Polsce”, gdzie spośród badanych czynników ryzyka przemocy najbardziej znaczące dla respondentów okazało się nadużywanie alkoholu przez domownika.

4.2. Procedura „Niebieskie Karty”

Niebieskie Karty to procedura interwencyjna i narzędzie pomocowe przeznaczone dla osób doświadczających przemocy domowej, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa i udzielenie wsparcia. W jej ramach różne instytucje (jak policja, ośrodki pomocy społecznej, szkoły, szpitale) współpracują, aby zatrzymać przemoc (fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną) i opracować plan pomocy dla osoby pokrzywdzonej. Procedura ta może być wszczęta na wniosek osoby doświadczającej przemocy lub każdej innej osoby, która podejrzewa jej wystąpienie.

Znaczna liczba przypadków przemocy domowej nie jest nigdzie zgłaszana, a wynika to m.in. z niewystarczającej społecznej świadomości znaczenia problemu przemocy domowej w Polsce oraz ograniczeń proceduralnych wynikających z braku szczególnych przepisów Kodeksu postępowania karnego, dostosowujących postępowanie karne do specyfiki spraw dotyczących art. 207 k.k. (znęcanie się). Biorąc pod uwagę dane Ministerstwa Sprawiedliwości, od 2015 roku liczba osób skazanych z powodu przemocy domowej wynosi około 11 tys. I utrzymuje się podobnym poziomie. Dotyczy to również liczby formularzy wszczynających procedurę „Niebieskie Karty”, która od 5 lat na poziomie krajowym waha się w przedziale 59,5-62 tys. I nie spada. Ponadto, co najmniej od 2012 roku, osobami doznającymi przemocy domowej są głównie kobiety (86% dorosłych osób pokrzywdzonych), a mężczyźni (91,5-93% w ciągu ostatnich 8 lat) dominują wśród osób podejrzewanych stosowanie przemocy.¹⁷

W 2023 r. wprowadzono istotne zmiany w procedurze „Niebieskie Karty”, które zawarto w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie

¹⁶ Raport z badania społecznego *Diagnoza województwa lubelskiego w zakresie używania substancji psychoaktywnych wśród osób dorosłych oraz ich dostępności*, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Lublin 2025.

¹⁷ S. Burdziej, Z. Branicka, D. Hofman, *Wymiar sprawiedliwości wobec przemocy domowej, Raport z badań empirycznych*, Fundacja Court Watch Polska, Toruń 2022.

Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Rozporządzenie określa tryb postępowania w sprawie kierowania osób stosujących przemoc do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych lub programach psychologiczno-terapeutycznych. Do najważniejszych zmian należy rozszerzenie katalogu osób uprawnionych do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” (m. in. o asystentów rodziny, nauczycieli wychowawców będących wychowawcami klasy lub nauczycieli znających sytuację domową małoletniego czy pedagogów, psychologów lub terapeutów, będących przedstawicielami JOPS, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia lub organizacji pozarządowych).

Warto pamiętać (i upowszechniać takie rozumienie procedury wśród mieszkańców województwa lubelskiego), iż procedura Niebieskie Karty nie jest wszczynana przeciwko komuś, tylko po to, by rodzina miała szansę zyskać sojuszników w zrozumieniu tego, co się w niej dzieje, a następnie w zmianie. Zatem procedura Niebieskie Karty nie jest narzędziem walki, tylko narzędziem wsparcia.

Badania wskazują istotną rolę procedury „Niebieskie Karty”, która jest podstawowym narzędziem wykorzystywanym w procesie obejmowania wsparciem osób dotkniętych przemocą. Potwierdzają to opinie pracowników instytucji pomocowych oraz 90% badanych osób dotkniętych przemocą domową, które zostały objęte pomocą służb i instytucji. Wsparcie to oceniano pozytywnie.¹⁸

W roku 2023 w województwie lubelskim procedurą „Niebieskie Karty” zostało objętych 5 300 rodzin, co oznacza wzrost o 70 rodzin w stosunku do 2022 roku. Biorąc pod uwagę sprawozdanie resortowe „PRZEMOC” za rok 2023, jednym ze wskaźników była liczba osób w rodzinach objętych w danym roku działaniami w ramach procedury „Niebieska Karta”. Ogółem wynosiła ona 14 797 osób. **Z 8 518 osób doświadczających przemocy domowej i objętych działaniami w ramach procedury NK, 54% stanowiły kobiety, 35,2% dzieci, 10,6% - mężczyźni. Z kolei niecałe 6% z tej grupy stanowią osoby z niepełnosprawnością.**¹⁹

4.3. Obraz przemocy domowej według danych statystycznych policji

Istotnym źródłem informacji o zjawisku przemocy domowej oraz jego skali są dane statystyczne udostępniane przez Policję. Policja jest najczęściej pierwszą instytucją, która wskutek prowadzonych czynności służbowych pozyskuje informacje o wystąpieniu przemocy domowej. Podmiot ten posiada formalne kompetencje do reagowania na takie przypadki poprzez uruchomienie procedury „Niebieskie Karty”.

¹⁸ *Badanie skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie*, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2019.

¹⁹ *Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2023 r.*, Centralna Aplikacja Statystyczna.

Poniżej zaprezentowano dane²⁰ obrazujące zjawisko przemocy domowej będących wynikiem interwencji funkcjonariuszy Policji w garnizonie lubelskim.

Tabela 1. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnionych przez Policję w latach 2022 – 2024 w Polsce i dla porównania w garnizonie lubelskim

Rok	Wartości dla Polski	Wartości dla Województwa Lubelskiego
2022	61 645	3 450
2023	62 170	3 279
2024	59 174	3 155

Zródło: Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie oraz upublicznionych na stronie internetowej Komendy Głównej Policji

W województwie lubelskim przemoc domowa jest wciąż aktualnym problemem społecznym, co widać na podstawie zarejestrowanych zdarzeń. Zjawisko to – w warstwie jego rozpoznawania i rejestrowania przez funkcjonariuszy policji – miało tendencję malejącą, o czym świadczy odnotowany spadek liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta – A” przez funkcjonariuszy policji. Jak wskazuje powyższa tabela, w kraju, po niewielkim wzroście w 2023 roku, nastąpił wyraźny spadek w 2024 roku, co może wskazywać na zmiany w liczbie zgłoszeń, skuteczność interwencji lub w polityce prewencyjnej (od 2022 r. do 2023 r. liczba formularzy wzrosła o 0,85%. Następnie, od 2023 r. do 2024 r. zanotowano spadek o 4,82%). **W województwie lubelskim odnotowano stały spadek liczby formularzy rok do roku, co może świadczyć o zmniejszeniu liczby interwencji lub zmianie w sposobie dokumentowania przypadków przemocy:**

- **2022 → 2023: Spadek o 171 formularzy (o 4,96%);**
- **2023 → 2024: Spadek o 124 formularze (o 3,78%).**

Udział województwa lubelskiego w ogólnej liczbie wypełnionych formularzy waha się na poziomie 5,2–5,6%, co wskazuje na względną stabilność na tle kraju. Zarówno w Polsce, jak i w województwie lubelskim widoczny jest spadek liczby wypełnionych formularzy w 2024 roku. Fakty te warte są przeprowadzenia głębszej analizy w celu zrozumienia przyczyn tak zachodzących zmian.

Jeśli chodzi o osoby, co do których istniało podejrzenie, że zostały **dotknięte przemocą/ doznawały przemocy domowej***, informacje dotyczące wielkości tej grupy w latach 2022-2024 przedstawione zostały w tabeli nr 2.

Tabela 2. Liczba osób doznających przemocy domowej (w latach 2023 oraz 2024) oraz liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą (w 2022 r.)*, w kraju i w województwie lubelskim

Rok	Wartość dla Polski	Dane dla województwa lubelskiego
2022	71631	3 978
2023	77 832	4 014

Rok	Wartość dla Polski	Dane dla województwa lubelskiego
2024	86 920	4 612

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie oraz upublicznionych na stronie internetowej Komendy Głównej Policji

* od roku 2023 nastąpiła zmiana nazewnictwa w tym zakresie

Analizując dane zauważyć można tendencję wzrostową w tym zakresie, zarówno w skali kraju, jak i na obszarze województwa lubelskiego.

Jeśli chodzi o sytuację w kraju to od 2022 r. do 2023 r. nastąpił wzrost liczby osób o 8.7%. Z kolei od 2023 r. do 2024 r. liczba tych osób wzrosła o 11.7%. Łącznie w Polsce, na przestrzeni lat 2022-2024 zanotowano wzrost liczby osób, co do których istniało podejrzenie, że zostały dotknięte przemocą domową o 21.4%.

Z kolei **liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą/ doznawały przemocy domowej w województwie lubelskim** prezentuje się następująco:

- **od 2022 do 2023 zanotowano wzrost o 0.9%;**
- **od 2023 do 2024 zanotowano wzrost o 14.9%.**

Łącznie, o 15.8% wzrosła liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą/ doznawały przemocy domowej. Biorąc pod uwagę udział województwa lubelskiego w ogólnej liczbie przypadków, waha się on w granicach 5–5.5%. W 2023 roku nastąpił niewielki spadek w tym zakresie, ale w 2024 roku wzrósł do poziomu zbliżonego do wartości z roku 2022 r.

Generalnie można stwierdzić, że skala zjawiska rośnie. **Zarówno w kraju, jak i w województwie lubelskim liczba osób dotkniętych przemocą domową systematycznie wzrasta.** Wzrost w województwie lubelskim w 2024 roku był wyraźnie większy niż w roku 2023, co może wskazywać na większą wykrywalność przypadków przemocy lub na ogólny wzrost skali zjawiska.

W celu dalszego obrazowania występowania zjawiska przemocy domowej, ważna jest informacja dotyczącej kategorii osób, które jej doświadczyły, co zostało zilustrowane danymi liczbowymi zamieszczonymi w tabeli nr 3.

Tabela 3. Liczba osób doznających przemocy domowej (w latach 2023 oraz 2024) oraz liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą (w 2022 r.)* w województwie lubelskim z podziałem na kategorie

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Małoletni	Razem
2022	2 987	474	517	3 978
2023	2 825	524	665	4 014
2024	2 744	613	1 255	4 612

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie

* od roku 2023 nastąpiła zmiana nazewnictwa w tym zakresie

Z przedstawionych danych wynika, że dominującą grupą osób doznających przemocy domowej są kobiety. Na przestrzeni lat 2022-2024 ich wielkość miała tendencję spadkową

z 2 987 osób (2022 r.) do 2 744 osób (2024 r.), czyli o 8.1%. a ich udział procentowy w ogólnej grupie osób maleje (2022 r.: 74.9%, 2023 r.: 70.4%, 2024 r.: 59.5%).

Jeśli chodzi o **udział mężczyzn, ich liczba wzrosła o 29.3% od 2022 r. do 2024 r.** Udział mężczyzn w ogólnej liczbie osób doznających przemocy domowej wyniósł w 2022 r.: 11.9%, w 2023 r.: 13.1%, a w 2024 r.: 13.3%.

Odnotowano również **dynamiczny wzrost liczby osób doznających przemocy domowej w grupie małoletnich** (z 517 osób w 2022 r. do 1 255 osób w 2024 r., czyli o **142.7%**. Udział małoletnich wzrósł znacząco, jeśli chodzi o pokrzywdzenie przemocą domową. W 2022 r. wyniósł 13.0%, w 2023 r. 16.6%, a w 2024 r. 27.2% całkowitej liczby osób doznających przemocy.

W latach 2022-2024 nastąpiły zmiana liczby osób, które doświadczyły przemocy w poszczególnych grupach społecznych. Choć kobiety nadal dominują w statystykach, ich udział maleje na rzecz małoletnich i mężczyzn. Niepokojący jest wzrost liczby małoletnich. Ponad dwukrotny wzrost w ciągu dwóch lat może wskazywać na skuteczną wykrywalność lub rzeczywisty wzrost skali zjawiska.

Potrzeba więc ukierunkowanych działań w tym obszarze. Dane sugerują konieczność intensyfikacji działań profilaktycznych i pomocowych, szczególnie wobec małoletnich i mężczyzn, którzy coraz częściej są identyfikowani jako pokrzywdzeni.

Wiele zachowań przemocowych jest podstawą zatrzymania sprawcy, do którego dochodzi w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby doznającej przemocy lub z innych, ważnych powodów. W tabeli nr 4 przedstawiono dane liczbowe dotyczące osób zatrzymanych w województwie lubelskim w latach 2022-2024 z powodu stosowania przemocy domowej.

Tabela 4. Liczba zatrzymanych osób stosujących przemoc domową (w latach 2023 oraz 2024) oraz liczba osób zatrzymanych, wobec których zaistniało podejrzenie, że stosowali przemoc w rodzinie (w 2022 r.)* w województwie lubelskim z podziałem na kategorie

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Małoletni	Razem
2022	73	1 906	5	1 984
2023	56	1 676	0	1 732
2024	75	1 541		1 616

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie

* od roku 2023 nastąpiła zmiana nazewnictwa w tym zakresie

** w roku 2024 nie wyszczególniono kategorii „małoletni” w tym zakresie/zmiana klasyfikacji

Analiza informacji przedstawionych w tabeli nr 4 wskazuje na **spadek ogólnej liczby zatrzymań**. Liczba zatrzymanych osób zmniejszała się z roku na rok (o 17,6% w ciągu dwóch lat).

Wśród zatrzymanych **dominującą grupą byli mężczyźni** (w 2022 r. 96%, w 2023 r. 96,8%, w 2024 r. 95,4% ogólnej liczby zatrzymanych), aczkolwiek nastąpił spadek ich liczby o 19,2% w ciągu dwóch lat.

Drugą grupą osób zatrzymanych były kobiety. **Po spadku ich liczby w roku 2023 r., w kolejnym, 2024 roku w województwie lubelskim nastąpił wzrost o 34% liczby kobiet zatrzymanych za stosowania przemocy.** Udział kobiet w grupie osób zatrzymanych był następujący:

- 2022 r.: 3,68%;
- 2023 r.: 3,23%;
- 2024 r.: 4,64%.

Trzecią grupę zatrzymanych tworzą małoletni. Jedynie w 2022 r. odnotowano zatrzymania takich osób w województwie lubelskim. Jeśli chodzi o 2024 r., nastąpiła zmiana klasyfikacji w związku z wcześniejszą (2023 r.) nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Został uregulowany status małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej. Według ustawy małoletni traktowany jest jako osoba doznająca przemocy domowej, a za osobę stosującą przemoc domową jest uznawana tylko osoba pełnoletnia. W sytuacji, gdy małoletni wykazuje zachowania wyczerpujące znamiona przemocy domowej, policjanci nie wszczynają procedury „Niebieskie Karty”, a zobowiązani są do sporządzenia notatki i przekazania jej do komórki organizacyjnej Policji właściwej ds. małoletnich, która następnie powiadamia sąd rodzinny. Natomiast w przypadku, gdy zachowanie małoletniego stanowi czyn karalny wyczerpujący znamiona przestępstwa, zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji małoletnich.

Przemoc domowa stosowana jest przez osoby każdej płci i w każdym wieku. Decyzja o zatrzymaniu najczęściej wynika z wysoce zindywidualizowanego podejścia służb interweniujących do oceny zastanej sytuacji rodzinnej.

Analiza statystyk policyjnych dotyczących realizacji procedury „Niebieska Karta” dowodzi, że duża liczba osób stosujących przemoc domową w momencie interwencji policji była pod wpływem alkoholu, który pozostaje istotnym czynnikiem towarzyszącym przemocy domowej. Biorąc pod uwagę **liczbę osób, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu (2022 r.)/ stosujących przemoc domową będąc pod wpływem alkoholu (2023-2024 r.)**²¹, w województwie lubelskim odnotowano spadek liczby takich przypadków z 2 036 w roku 2022 do 1 495 w roku 2024, co stanowi 26,6%.²²

Mężczyźni niezmiennie stanowią zdecydowaną grupę osób stosujących przemoc domową pod wpływem alkoholu (ponad 90% ogólnej liczby). Jeśli chodzi o dane dot. województwa lubelskiego, ich liczba jednak systematycznie maleje – o 27,4% w ciągu dwóch lat (od 2022 do 2024 r.). W 2024 r. nastąpił **niewielki wzrost liczby kobiet stosujących przemoc pod wpływem alkoholu o 27% względem 2023 r. (z 90 do 84 przypadków)**, co może

²¹ Od roku 2023 nastąpiła zmiana nazewnictwa w tym zakresie.

²² Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie.

wskazywać na większą skuteczność w identyfikowaniu przemocy ze strony kobiet lub/i zmianę w podejściu do oceny sytuacji rodzinnej.²³

Biorąc pod uwagę **małoletnich**, to w województwie lubelskim, w 2022 r. odnotowano 2 osoby, wobec których istniało podejrzenie, że **stosowały przemoc w rodzinie będąc pod wpływem alkoholu**. W roku 2023 nie odnotowano osób stosujących przemoc domową pod wpływem tej substancji, zaś w 2024 r., podobnie jak we wcześniej wspomnianych statystykach, nastąpiło wyłączenie tej kategorii ze względu na odrębne procedury prawne.

W latach 2023-2024 w statystykach policyjnych pojawiły się dwie nowe kategorie: „liczba osób stosujących przemoc domową będących pod **wpływem środka działającego podobnie do alkoholu**” (w województwie lubelskim było 8 takich przypadków w 2023 r. oraz 57 w 2024 r., z czego zdecydowaną większość stanowili mężczyźni) oraz „liczba osób stosujących przemoc domową będących jednocześnie **pod wpływem alkoholu i środka działającego podobnie do alkoholu**” (w województwie lubelskim były 2 takie przypadki zarówno w 2023 r., jak i w 2024 r.).

Jeśli chodzi o pierwszy ze wskaźników, duże różnice pomiędzy rokiem 2023 i 2024 mogą wynikać ze zmiany metodologii zbierania danych. Zwraca uwagę również dominacja mężczyzn. Pokazuje to, że przemoc domowa w tej kategorii – podobnie jak w ogólnych statystykach – pozostaje zjawiskiem silnie zmaskulinizowanym. Może to wskazywać na konieczność profilowanych działań prewencyjnych skierowanych do mężczyzn nadużywających substancji psychoaktywnych. Z kolei, jeśli chodzi o wskaźnik dotyczący stosowania przemocy pod wpływem alkoholu i środka działającego podobnie do alkoholu, niska liczba może wynikać z trudności w jednoczesnym wykrywaniu obu substancji, rzadkości takiej kombinacji w kontekście przemocy domowej bądź możliwej niedoszacowanej rejestracji – np. braku pełnych badań toksykologicznych.

W związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, to oprócz dotychczas stosowanych określeń rodzajów przemocy domowej (przemoc fizyczna, psychiczna, seksualna i ekonomiczna) przyjęto dwa nowe rodzaje, tj. przemoc ekonomiczną i tzw. cyberprzemoc (przemoc podejmowaną za pomocą środków komunikacji elektronicznej). W tabeli nr 5 przedstawione zostały poszczególne rodzaje przemocy w odniesieniu do województwa lubelskiego a zidentyfikowane na przestrzeni lat 2022-2024.

²³ Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie.

Tabela 5. Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy w województwie lubelskim w latach 2022-2024

Rok	Przemoc fizyczna	Przemoc seksualna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc psychiczna	Przemoc podejmowana za pomocą środków komunikacji elektronicznej*	innego rodzaju przemoc
2022	2 599	57	113	3 318		749
2023	2 484	65	183	3 200	24	661
2024	2 367	93	454	3 200	90	361

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie

*Kategoria wprowadzono w 2023 roku

Jak wynika z danych zamieszczonych w powyższej tabeli, liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy w latach 2022-2024 podlegała wahaniom przybierając następujący obraz:

- przemoc fizyczna zmniejszyła się o ponad 8% w ciągu ostatnich dwóch lat;
- przemoc seksualna wzrosła w okresie trzech lat o 63%;
- przemoc ekonomiczna w okresie trzech lat wzrosła trzykrotnie;
- przemoc psychiczna będąca najczęstszą formą przemocy, ustabilizowała się na poziomie 3 200 przypadków rocznie;
- przemoc elektroniczna jako nowy rodzaj identyfikacji problemu przemocy zdiagnozowana została w roku 2024 w 90. przypadkach;
- przemoc innego rodzaju – znaczny spadek liczby przypadków.

4.4. Obraz przemocy domowej według danych prokuratury

Prokuratura w zakresie swoich kompetencji ma obowiązek podejmowania działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy domowej zgłaszanej zarówno przez osoby bezpośrednio dotknięte przemocą, jak i świadków przemocy oraz instytucje, które w ramach swoich obowiązków winne reagować na ujawnianą przemoc. Aktywność prokuratury w tym zakresie ilustrują dane zawarte w tabeli 6, pochodzące z prokuratur okręgowych województwa lubelskiego (wraz z podległymi jednostkami).

Tabela 6. Skala przemocy domowej według danych Prokuratury Okręgowej w Lublinie oraz Prokuratury Okręgowej w Zamościu w latach 2022-2024

Lata	2022		2023		2024	
Wskaźnik	PO* Lublin	PO Zamość	PO Lublin	PO Zamość	PO Lublin	PO Zamość
Liczba wszczętych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą domową	1 758	526	1 859	476	1 911	575
Liczba zakończonych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą domową przez sporządzenie aktu oskarżenia	1 053	296	965	268	955	327
Liczba zakończonych postępowań przygotowawczych w sprawach związanych z przemocą domową przez umorzenie postępowania	766	164	803	146	951	215
Liczba zastosowanych przez prokuratora środków zapobiegawczych**	789	131	743	148	803	176
Liczba przypadków śmiertelnych, których główną przyczyną było stosowanie przemocy domowej	1	3	1	2	6	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Prokuratury Okręgowej w Lublinie i Prokuratury Okręgowej w Zamościu.

* Prokuratura Okręgowa (w tym jednostki podległe)

**w szczególności w przedmiocie dozoru Policji z zakazem kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej, a także nakazania opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, ewentualnie tymczasowego aresztowania

Poddając analizie dane dotyczące przemocy domowej w województwie lubelskim, obejmujące Prokuraturę Okręgową w Lublinie i Prokuraturę Okręgową w Zamościu (wraz z jednostkami podległymi), odnotowano istotne zmiany w zakresie postępowań przygotowawczych oraz stosowanych środków zapobiegawczych.

W 2022 roku wszczęto łącznie **2 284 postępowania przygotowawcze** (1 758 w Lublinie i 526 w Zamościu). W 2023 roku liczba ta wzrosła do **2 335**, a w 2024 roku do **2 486**. Oznacza to wzrost o 202 postępowania (8,84%) w ciągu dwóch lat, co może świadczyć o większej liczbie zgłoszeń lub skuteczniejszym wykrywaniu przypadków przemocy domowej.

Liczba postępowań zakończonych aktem oskarżenia wyniosła **1 349** w 2022 roku, **1 233** w 2023 roku i **1 282** w 2024 roku. Choć w 2023 roku nastąpił spadek, w 2024 roku liczba ta ponownie wzrosła, co może świadczyć o poprawie efektywności działań prokuratorskich.

Postępowania zakończone umorzeniem wzrosły z **930** w 2022 roku do **1 166** w 2024 roku (o **25,38%**). Wzrost liczby umorzeń może wynikać z braku dowodów lub zmiany kwalifikacji prawnej czynów.

Zastosowane środki zapobiegawcze, takie jak dozór Policji, zakaz kontaktu z osobą doznającą pomocy czy nakaz opuszczenia mieszkania, wyniosły **920** w 2022 roku, **891** w 2023

roku i **979** w 2024 roku. Wzrost w ostatnim roku może świadczyć o większym nacisku na ochronę osób doświadczających przemocy w toku postępowania.

Liczba przypadków śmiertelnych, których główną przyczyną była przemoc domowa, wzrosła z **4** w 2022 roku do **10** w 2024 roku. Ten wzrost jest alarmujący i może wskazywać na potrzebę intensyfikacji działań prewencyjnych i interwencyjnych.

4.5. Obraz przemocy domowej według danych sądowych

W celu poznania obrazu zjawiska przemocy domowej poddano ocenie dane statystycznej za lata 2022-2024 opublikowane przez sądy okręgowe w Lublinie i Zamościu, (obejmujące swoim obszarem sądy rejonowe), zawarte w sprawozdaniu MS-S6r. Dane z tego zakresu ilustruje tabela 7.

Tabela 7. Dane dotyczące osób osądzonych w pierwszej instancji za czyny kwalifikujące się jako przemoc w rodzinie/przemoc domowa oraz osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w województwie lubelskim w latach 2022-2024 – Okręg Lubelski i Zamojski

Lata		2022		2023		2024	
Wskaźnik		SO Lublin	SO Zamość	SO Lublin	SO Zamość	SO Lublin	SO Zamość
Osądzeni w związku z przestępstwem z użyciem przemocy domowej, w tym określonym w art. 207 Kk		1 213	450	1 067	440	1 033	380
Skazani za przestępstwo z użyciem przemocy domowej, w tym określone w art. 207 Kk	Kobiety	54	11	45	21	34	13
	Mężczyźni	916	348	814	311	770	274
Uniewinnieni w związku z przestępstwem z użyciem przemocy domowej, w tym określonym w art. 207 Kk		18	4	13	6	21	2
Liczba osób stosujących przemoc domową, wobec których orzeczono kary, w tym określone w art. 207 Kk	Grzywna samoistna	82	25	78	34	96	35
	Ograniczenie wolności	139	38	116	43	124	34
	Pozbawienie wolności	693	293	623	247	551	214
Liczba orzeczonych środków*	karnych i kompensacyjnych	687	233	759	244	810	186
	probacyjnych	777	412	733	336	620	338
Liczba osób pokrzywdzonych w wyniku	Kobiety	1 122	456	856	380	879	368
	Mężczyźni	271	106	181	92	216	85

Lata		2022		2023		2024	
Wskaźnik		SO Lublin	SO Zamość	SO Lublin	SO Zamość	SO Lublin	SO Zamość
przemocy domowej	Małoletni	424	105	282	70	328	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych za lata 2022-2024 opublikowanych przez sądy okręgowe województwa lubelskiego w sprawozdaniu MS-S6r.

* liczba orzeczonych środków karnych, kompensacyjnych i probacyjnych, m.in. takich jak: obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, uczestnictwo w programach korekcyjno-edukacyjnych, świadczenie pieniężne, obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, przeproszenie pokrzywdzonego, obowiązek wykonywania pracy zarobkowej, obowiązek do nauki lub przygotowania się do zawodu, powstrzymanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, leczenie odwykowe (terapia uzależnień)

** Dane rejestrowane od 2023 r.

Analiza danych dotyczących przemocy domowej w województwie lubelskim, obejmujących okręgi sądowe Lubelski i Zamojski, w latach 2022–2024 pokazuje istotne zmiany w zakresie orzecznictwa i liczby pokrzywdzonych.

Liczba osądzonych za przestępstwa z użyciem przemocy domowej zmniejszyła się z 1 663 osób w 2022 roku do 1 413 w roku 2024. Liczba ta systematycznie maleje w obu okręgach. W Okręgu Lubelskim odnotowano spadek z 1 213 osób w 2022 roku do 1 033 w roku 2024, natomiast w Zamojskim liczba ta zmniejszyła się z 450 do 380.

Wśród **skazanych mężczyzn** odnotowano spadek z 1 264 do 1 044, natomiast liczba **skazanych kobiet** zmniejszyła się z 65 do 47. (w Okręgu Lubelskim liczba skazanych mężczyzn zmniejszyła się z 916 do 770, a w Zamojskim z 348 do 274, a liczba skazanych kobiet pozostaje niewielka, lecz stabilna, z 54 w okręgu Lubelskim w 2022 roku do 34 w 2024 roku, oraz z 11 do 13 w Okręgu Zamojskim).

Liczba uniewinnień wyniosła 22 w 2022 roku i 23 w 2024 roku, co wskazuje na stabilność w tym zakresie. Jeśli chodzi o poszczególne Okręgi, liczba ta jest niska i nie wykazuje wyraźnego trendu; w Okręgu Lubelskim wzrosła z 18 do 21, a w Okręgu Zamojskim spadła z 4 do 2.

Kara pozbawienia wolności, najczęściej stosowana sankcja, została orzeczona 986 razy w 2022 roku i 765 razy w 2024 roku. W Okręgu Lubelskim liczba takich kar spadła z 693 do 551, a w Zamojskim z 293 do 214. Liczba orzeczonych grzywien samoistnych wzrosła z 107 do 131 (z 82 do 96 w Okręgu Lubelskim i z 25 do 35 w Zamojskim), zaś ilość orzeczonych kar ograniczenia wolności zmniejszyła się z 177 do 158.

W zakresie **środków karnych i kompensacyjnych** odnotowano wzrost z 920 do 996 (w Okręgu Lubelskim odnotowano wzrost z 687 do 810, natomiast w Zamojskim spadek z 233 do 186), natomiast **środki probacyjne** spadły z 1 189 do 958 (na terenie Okręgu Lubelskiego zmniejszyły się z 777 do 620, a w Okręgu Zamojskim z 412 do 338).

Kobiety najczęściej doświadczają przemocy domowej – ich liczba zmniejszyła się z 1 578 do 1 247. Liczba pokrzywdzonych mężczyzn spadła z 377 do 301, a dzieci z 529 do 399. W Okręgu Lubelskim ich liczba spadła z 1 122 do 879, a w Zamojskim z 456 do 368. Liczba pokrzywdzonych mężczyzn również maleje, z 271 do 216 w Okręgu Lubelskim i ze 106 do 85 w Okręgu Zamojskim. **Liczba pokrzywdzonych dzieci wykazuje zmienność** – w Okręgu Lubelskim spadek z 424 do 328, a w Zamojskim z 105 do 71.

Dane te wskazują na istotne zmiany w zakresie orzecznictwa, stosowanych sankcji oraz liczby osób doznających przemocy domowej w województwie lubelskim. Widoczny jest ogólny trend spadkowy w liczbie stosujących przemoc i doświadczających przemocy, przy jednoczesnym wzroście stosowania środków kompensacyjnych, co może świadczyć o rosnącym znaczeniu działań naprawczych i ochronnych wobec pokrzywdzonych.

4.6. Zadania samorządów terytorialnych realizowane na rzecz osób dotkniętych przemocą domową

4.6.1 Samorząd gminny

Gmina pełni podstawową rolę w przeciwdziałaniu przemocy domowej, udzielając wsparcia zgodnie ze swoimi ustawowymi obowiązkami. Pracownicy jej jednostek są odpowiedzialni za monitorowanie i reagowanie na przypadki przemocy w ramach posiadanego uprawnienia do realizacji procedury „Niebieskie Karty”. Zakres rezultatów tej pracy w 2022 i 2023 roku przedstawiony został w poniższej tabeli.

Tabela 8. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty w województwie lubelskim w latach 2022-2023

Rodzaj działania	Wskaźnik		2022	2023
Realizacja procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty	Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” tj. liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów		734	767
	Liczba rodzin* objętych w danym roku działaniami w ramach procedury „Niebieskie Karta”	Ogółem:	5 230	5 300
		w tym ze względu na problem przemocy psychicznej	4 469	4 783
		w tym ze względu na problem przemocy fizycznej	3 714	3 656
		w tym ze względu na problem przemocy seksualnej	117	167
	Liczba osób w rodzinach objętych w danym roku działaniami w ramach procedury „Niebieska Karta”		15 033	14 797
	Ogółem:		7 965	8 518

Rodzaj działania	Wskaźnik			2022	2023
Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, objętych w danym roku działaniami w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	W tym kobiety	ogółem		4 602	4 607
		w tym z niepełnosprawnością		313	310
		w tym starsze		848	783
	W tym mężczyźni	ogółem		848	910
		w tym z niepełnosprawnością		88	80
		w tym starsi		204	212
	W tym dzieci	ogółem		2 515	3 001
		w tym dziewczynki		1 194	1 470
		w tym chłopcy		1 235	1 478
		w tym z niepełnosprawnością		90	116

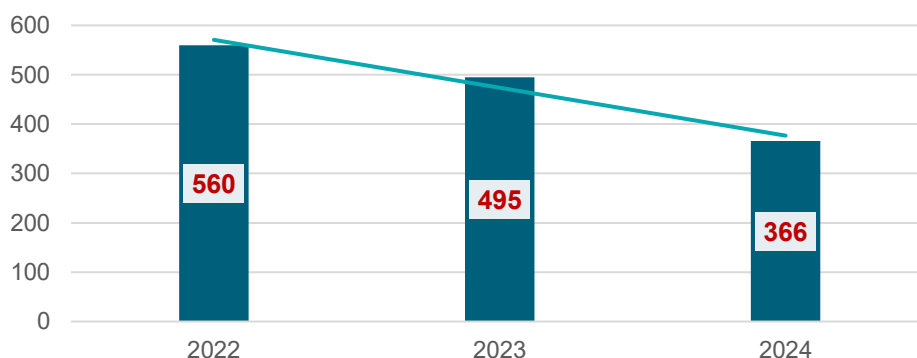
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

* w jednej rodzinie mogło dochodzić do więcej niż jednej formy przemocy

Świadczenia pomocy społecznej

Jednym z mierników stopnia zaangażowania służb pomocy społecznej w realizację działań wspierających rodziny doświadczające przemocy domowej jest liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tego tytułu. Przedstawione poniżej dane ukazują liczbę rodzin objętych wsparciem w latach 2022-2024 na podstawie uprawnień wynikających z ustawy o pomocy społecznej.

Wykres 1. Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na przemoc domową w województwie lubelskim w latach 2022-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2022, 2023 i 2024

Z przedstawionych na wykresie danych wynika, iż w województwie lubelskim na przestrzeni lat 2022-2024 liczba rodzin doświadczających przemocy domowej i korzystających ze świadczeń udzielanych przez OPS/CUS sukcesywnie zmniejszała się.

Profilaktyka przemocy domowej

Działania na szczeblu gminy zaliczane do obszaru profilaktyki przemocy domowej koncentrowały się na prowadzeniu poradnictwa rodzinnego i interwencji poprzez działania edukacyjne mające na celu wzmocnienie metod opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców jako alternatywne wobec stosowania przemocy, jak również kompetencji rodziców i opiekunów w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz w stosunku do grup ryzyka (np. małoletnich w ciąży)²⁴.

W 2023 r. takie działania prowadzone były przez gminy w **102 placówkach**, w których udzielono porady **1 686 osobom** (w tym było 1 225 kobiet i 461 mężczyzn). Analogicznie, w 2022 r. liczba placówek prowadzących poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej wyniosła 129, zaś liczba osób, którym udzielono porad to 1 813 (w tym 1 350 kobiet i 463 mężczyzn)²⁵.

Zespół interdyscyplinarny

Podstawowe działanie na rzecz ograniczenia występowania przemocy domowej podejmuje gmina w ramach działalności **zespołu interdyscyplinarnego**²⁶. Zadaniem zespołu jest uruchomienie zintegrowanego oddziaływania na rodzinę i budowanie dla niej sieci wsparcia oraz wspomaganie dzieci poprzez wyposażanie rodziców w umiejętności związane z prawidłowym pełnieniem swojej roli i członka rodziny.

W 2023 roku w gminach województwa lubelskiego funkcjonowały **223 zespoły interdyscyplinarne**, które odbyły **1 316 posiedzeń**. W roku poprzednim na terenie regionu działało 214 zespołów interdyscyplinarnych, które odbyły 1 135 posiedzeń.

W celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej, a także realizacją zadań określonych w art. 9b ust. 8 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673), zespół interdyscyplinarny powołuje **grupę diagnostyczno-pomocową**. Kluczową rolą grupy jest opracowanie indywidualnych planów pomocy, monitorowanie sytuacji, inicjowanie

²⁴ Działania te realizowane były zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).

²⁵ Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna.

²⁶ art. 9a ust. 7, 10, 13-14 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673)

współpracy z innymi instytucjami oraz formalne wnioskowanie o skierowanie sprawcy przemocy domowej do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym lub psychologiczno-terapeutycznym.

Skład grupy tworzą przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, jak również kuratorzy sądowi, przedstawiciele innych podmiotów czy specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie²⁷.

Na terenie Lubelszczyzny w 2023 roku funkcjonowało **4 561 grup roboczych**²⁸, które przeprowadziły łącznie **12 213 spotkań**. Dla porównania, rok wcześniej funkcjonowało 4 277 takich grup, a ich liczba spotkań wyniosła w sumie 11 854.

Punkt konsultacyjny

W celu realizacji zadań z zakresu pomocy i wsparcia osób doświadczających przemocy domowej, przy ośrodkach pomocy społecznej i centrach usług społecznych organizowane są **punkty konsultacyjne**. Tabela 9. prezentuje funkcjonowanie punktów konsultacyjnych na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023 ze wskazaniem liczby osób, które z nich skorzystały.

Tabela 9. Zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej pomocy przez punkty konsultacyjne na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023

Rodzaj działania	Wskaźnik		2022	2023
Zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej ²⁹ pomocy przez punkty konsultacyjne	Liczba punktów konsultacyjnych		7	7
	Liczba osób doznających przemocy domowej, które skorzystały z punktów konsultacyjnych	Ogółem:	604	322
		W tym kobiety	ogółem	408
			w tym z niepełnosprawnością	14
			w tym starsze	74
		W tym mężczyźni	ogółem	110
			w tym z niepełnosprawnością	2
			w tym starsi	31

²⁷ Skład grupy diagnostyczno-pomocowej określa art. 9a ust. 11c-11d, 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).0

²⁸ Zastosowana nazwa wskaźnika wynika z dokumentu, z którego pozyskano dane (w Sprawozdaniach z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim pozyskanych z Centralnej Aplikacji Statystycznej uwzględniono jeszcze działania grup roboczych). Jednakże zgodnie ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535) grupy robocze zastąpione zostały grupami diagnostyczno-pomocowymi (GDP).

²⁹ W Sprawozdaniach z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim pozyskanych z Centralnej Aplikacji Statystycznej stosuje się pojęcie **osób dotkniętych przemocą w rodzinie**. W tabeli użyto natomiast sformułowania **osób doznających przemocy domowej**, które weszło w życie 22 czerwca 2023 r. i wprowadzone zostało ustawą z dn. 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535).

Rodzaj działania	Wskaźnik			2022	2023
		W tym dzieci	ogółem	86	2
			w tym dziewczynki	36	2
			w tym chłopcy	50	0
			w tym z niepełnosprawnością	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

Na podstawie zaprezentowanych w powyższej tabeli danych można zauważyć, że liczba punktów konsultacyjnych działających na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023 pozostała niezmienna i wynosiła 7.

Biorąc pod uwagę 2023 rok, z pomocy punktów konsultacyjnych skorzystało 322 osoby doznające przemocy domowej. Oznacza to spadek o 46,7% wobec 2022 roku, w którym wsparcie otrzymało 604 osoby. Największą grupę beneficjentów punktów (zarówno w 2023, jak i 2022 roku) stanowiły kobiety, w tym te z niepełnosprawnością i starsze.

Szczególnie zauważalny jest jednak spadek liczby dzieci doznających przemocy domowej, które skorzystały z pomocy punktów konsultacyjnych: z 86 w 2022 roku do 2 w roku 2023.

Punkty konsultacyjne oferowały wsparcie specjalistów z zakresu psychologii, prawa, pracy socjalnej w formie konsultacji psychologicznych i prawnych, wsparcia psychologicznego, poradnictwa socjalnego oraz ogólnych informacji na temat zjawiska przemocy domowej i rodzaju placówek udzielających pomocy osobom krzywdzonym.

Pomoc dla rodzin uwikłanych w przemoc domową z powodu współistnienia problemu alkoholowego

Przeciwdziałanie przemocy domowej stanowi integralną część inicjatyw podejmowanych przez gminę w zakresie profilaktyki oraz rozwiązywania problemów alkoholowych. Gmina podejmuje również działania ukierunkowane na integrację osób uzależnionych i jako pierwsza udziela pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom, w których występują problemy alkoholowe.

Wsparcie to, realizowane jest w ramach działalności gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, stanowiącej samodzielny, społeczny lub społeczno-zawodowy i kolegialny organ samorządu gminnego, wyspecjalizowany w sprawach przeciwdziałania zjawisku alkoholizmu na terenie gminy.

W rozwiązywanie tego dualnego problemu w województwie lubelskim zaangażowani byli członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (1 373 osoby w 2023 r.), którzy pracowali w 3 249 grupach roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dane

zawarte w **sprawozdaniach z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1** wskazują na wieloaspektowy obraz zaangażowania i działań ukierunkowanych na profilaktykę i reagowanie na przemoc w rodzinach alkoholowych.

Pierwszy z takich obrazów tworzony jest w oparciu o dane na temat kontaktów członków komisji, które mają na celu pomoc osobom doświadczającym przemocy. Poniższa tabela przedstawia zestawienie liczbowe w tym zakresie za 2023 r. w odniesieniu do Polski oraz województwa lubelskiego.

Tabela 10. Prace gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – pomoc ofiarom* przemocy w Polsce i województwie lubelskim w 2023 roku

Kategoria osób	Polska	województwo lubelskie
Osoby doznające przemocy domowej	20 466	1 049
Osoby stosujące przemoc domową	18 658	988
Świadkowie przemocy domowej	5 350	418

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2023 r. (brak danych dostępnych za 2024 r.)

*nomenklatura wyniku z dokumentu, z którego pozyskano dane

Rezultatem kontaktów członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych z osobami obciążonymi problemem uwikłania w przemoc jest ocena sytuacji psychologicznej osób doświadczających przemocy, zachowanie osób stosujących przemoc i wiedza świadków o charakterze przemocy. Na podstawie uzyskanych informacji formułowane były wnioski odnośnie konieczności podjęcia czynności pomocowych i administracyjnych wobec członków rodzin, w których dochodziło do przemocy. Rodzaje podjętych działań w gminach województwa lubelskiego w latach 2022-2023 zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 11. Działania podejmowane przez gminną komisję wobec członków rodzin, w których dochodziło do przemocy w Polsce i województwie lubelskim w latach 2022 i 2023 r.

Lata	2022		2023	
Wskaźnik	Polska	woj. lubelskie	Polska	woj. lubelskie
Uruchomienie procedury „Niebieskie Karty”	2 908	297	2 878	334
Zawiadomienie prokuratury lub policji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa znęcania się (207 kk)	453	50	565	54
Poinformowanie o lokalnej ofercie pomocy dla dzieci krzywdzonych	16 143	843	18 403	755

Lata	2022		2023	
Wskaźnik	Polska	woj. lubelskie	Polska	woj. lubelskie
Zorganizowanie i finansowanie / dofinansowanie szkoleń dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej, w tym dotyczących procedury „Niebieskie Karty”*			917	60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 r.

*brak wskaźnika w sprawozdaniu z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych KCPU-G1 z 2022 r.

Wartości wskaźników zamieszczonych w powyższej tabeli odzwierciedlają zaangażowanie lokalnych struktur w przeciwdziałanie przemocy domowej oraz wspieranie osób dotkniętych tym zjawiskiem. Wśród zadań podejmowanych przez GKRPA w województwie lubelskim w 2023 roku największa liczba działań dotyczyła:

1. **Poinformowania o lokalnej ofercie pomocy dla dzieci krzywdzonych (755);**
2. **Uruchomienia procedury „Niebieskie Karty” (334).**

Najmniejsza liczba działań w regionie w 2023 roku odnosiła się zaś do:

1. **Organizacji i finansowania/dofinansowania szkoleń dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej, w tym dotyczących procedury „Niebieskie Karty” (60);**
2. **Zawiadomienia prokuratury lub policji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa znęcania się z art. 207 kk (54).**

Skuteczność pomocy udzielanej osobom doświadczającym przemocy przy współistnieniu problemu alkoholowego zależy od dostępności i funkcjonowania w danej gminie/powiecie infrastruktury pomocowej o charakterze informacyjnym, terapeutycznym, rehabilitacyjnym, psychospołecznym i prawnym. Taką rolę spełniało **101 punktów konsultacyjnych**, których jednymi z ważniejszych zadań jest:

- rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy,
- powstrzymanie przemocy, poprzez inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej.

W roku 2023, w ww. punktach klientami było:

- 1 080 osób doznających przemocy w rodzinie, którym udzielono 2 864 porad,
- 752 osób stosujących przemoc w rodzinie, którym udzielono 1 302 rady.

Kolejne rodzaje infrastruktury pomocowej dostępnej w obszarze przeciwdziałania przemocy ilustruje tabela 12.

Tabela 12. Instytucje i grupy działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w Polsce i województwie lubelskim w latach 2022 i 2023 r.

	2022³⁰		2023	
Wskaźnik	Polska	woj. lubelskie	Polska	woj. lubelskie
Punkty konsultacyjne udzielające pomocy/porad dla ofiar przemocy domowej	1 488	98	1 568	101
Telefony zaufania dla ofiar przemocy domowej	291	10	345	11
Schroniska/hostele dla ofiar przemocy w rodzinie	70	4	73	4
Ośrodki interwencji kryzysowej	137	10	134	8
Ośrodki wsparcia	85	3	97	4
Grupy wsparcia dla ofiar przemocy domowej	1 000	15	522	39
Grupy terapeutyczne dla ofiar przemocy domowej	522	54	203	5
Grupy robocze ds. przeciwdziałania przemocy domowej³¹	98 653	3 973	92 159	3 249
Programy oddziaływań adresowanych do osób stosujących przemoc domową	386	25	320	15
Placówki pomocy dzieciom – ofiarom przemocy domowej	93	8	132	13
Inne	1 343	11	1 939	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 r.

³⁰ W sprawozdaniu z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień za 2022 r. KCPU-G1 stosuje się pojęcie **ofiary przemocy w rodzinie**. W tabeli użyto zaś sformułowania **ofiara przemocy domowej**, które weszło w życie 22 czerwca 2023 r. i wprowadzone zostało ustawą z dn. 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535).

³¹ Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535) grupy robocze ds. przeciwdziałania przemocy domowej zastąpione zostały grupami diagnostyczno-pomocowymi (GDP). Jednakże w sprawozdaniu z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień za 2023 r. KCPU-G1 uwzględniono jeszcze działania grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy domowej.

Analizując dane zawarte w powyższej tabeli można zauważyć, iż w stosunku do 2022 r. w województwie lubelskim nastąpił zarówno wzrost wartości poszczególnych wskaźników, jak i ich spadek. Szczególną uwagę warto jednak zwrócić na dużą różnicę wartości dotyczącą wskaźnika pn. „grupy robocze ds. przeciwdziałania przemocy domowej” (spadek o 18,2 %), która może być efektem zmian w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (w znowelizowanej ustawie dotychczasowe grupy robocze zastąpione zostały grupami diagnostyczno-pomocowymi, mającymi m.in. poszerzony skład i zakres działania³²).

Ponadto, w 2023 r. odnotowano spadek liczby grup terapeutycznych dla ofiar przemocy domowej z 54 do 5 (który może wynikać m.in. z reorganizacji formy pomocy psychologicznej, a więc wyboru form indywidualnego wsparcia czy wsparcia kryzysowego), a także spadek liczby programów oddziaływań adresowanych do osób stosujących przemoc domową (z 21 do 15). Wyróżniającym się zjawiskiem jest także znaczny wzrost liczby grup wsparcia dla ofiar przemocy domowej (z 15 do 39) oraz wzrost liczby placówek pomocy dzieciom – ofiarom przemocy domowej.

Istotnym czynnikiem skuteczności działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie/przemocy domowej w systemie realizacji gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych było posiadanie środków finansowych na pokrycie wydatków związanych z realizacją różnych form wsparcia i pomocy. Zestawienie wydatków poniesionych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie/przemocy domowej w latach 2022-2023 zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 13. Wydatki poniesione w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie/przemocy domowej w latach 2022-2023

Rok	Wysokość środków finansowych
2022 – ogółem w Polsce	46 809 915,19 zł
2022 – w województwie lubelskim	1 352 165,13 zł
2023 – ogółem w Polsce	50 044 412, 46 zł
2023– w województwie lubelskim	1 794 398,51 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań z działalności samorządów lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 i 2023 r.

Z przedstawionych danych wynika, że w latach 2022-2023 wysokość środków finansowych przeznaczonych w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie wyniosła ogółem **96 854 327,65 zł**, z czego **3 146 560,64 zł** wydatkowano w województwie

³² Skład zespołu diagnostyczno-pomocowego oraz jego zadania nakreślone zostały w znowelizowanej ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673) kolejno w art. 9a ust. 11 oraz art. 9b ust. 8.

lubelskim. Najwięcej środków w regionie przeznaczono na niniejsze działania w roku 2023, tj. 1 794 398,51 zł.

4.6.2 Samorząd powiatowy

Na poziomie powiatu, działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej koncentrują się na zapewnieniu pomocy instytucjonalnej – zarówno osobom doznającym przemocy domowej, jak i osobom ją stosującym. Pomoc taka udzielana jest w ramach dostępności wielu form wsparcia.

Interwencja kryzysowa

W myśl ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214, 1302), interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Ich celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan niewydolności psychospołecznej³³. Na interwencję kryzysową składają się różne formy specjalistycznej pomocy psychologicznej, poradnictwo socjalne, prawne czy schronienie, zaś jej realizacją zajmują się głównie ośrodki interwencji kryzysowej (OIK)³⁴. Na poziomie powiatu zadania z tego zakresu realizują również Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, często posiadające w swojej strukturze działy interwencji kryzysowej.

Na terenie województwa lubelskiego w 2023 roku funkcjonowało **10 ośrodków interwencji kryzysowej**, z czego **9 dysponowało miejscami całodobowymi**. Z ich wsparcia skorzystało w sumie **997 osób doznających przemocy domowej**³⁵, w tym 697 kobiet, 152 mężczyzn oraz 148 dzieci. Pomoc OIK z **miejscami całodobowymi udzielona została 33 osobom** (w tym 15 kobietom, 1 mężczyźnie i 17 dzieciom). Z analizy Sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim pozyskanych z Centralnej Aplikacji Statystycznej wynika, że w stosunku do 2022 roku nastąpił ponad 30-procentowy wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia OIK (w 2022 roku ze wsparcia tych instytucji w regionie skorzystało ogółem 764 osób doznających przemocy domowej). Zjawisko to dotyczyło ponadto każdej grupy osób objętych interwencją kryzysową. Liczba kobiet, które skorzystały z pomocy OIK w porównaniu z rokiem 2022 wzrosła o 22,3 %. Taki sam wzrost procentowy odnotowano w przypadku dzieci. Największa procentowa zmiana dotyczyła jednak mężczyzn - w tej grupie osób objętych interwencją kryzysową w OIK nastąpił przyrost równy 108,2%. Liczba osób dotkniętych przemocą domową, które skorzystały z miejsc

³³ Art. 47 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214, 1302.).

³⁴ Instytucje pomocy społecznej (<https://www.gov.pl/web/rodzina/instytucje-pomocy-spoecznej>, dostęp: 8.10.2025 r.).

³⁵ W Sprawozdaniach z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim pozyskanych z Centralnej Aplikacji Statystycznej stosuje się pojęcie **osób dotkniętych przemocą w rodzinie**. W tabeli użyto natomiast sformułowania **osób doznających przemocy domowej**, które weszło w życie 22 czerwca 2023 r. i wprowadzone zostało ustawą z dn. 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535).

całodobowych w ośrodkach interwencji kryzysowej w porównaniu z 2022 rokiem wzrosła z kolei o 10% (sprawozdanie z 2022 roku wykazało 30 takich osób, tymczasem to z 2023 roku – 33 osoby).

Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie z 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim wykazują ponadto liczbę innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób doznających przemocy domowej. W 2023 roku ich liczba wynosiła 10, z kolei w 2022 roku – 8.

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne

W ramach działań ukierunkowanych na osoby stosujące przemoc domową, na poziomie powiatu realizowane są **programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych**. Mają one w szczególności na celu powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy³⁶. Taka forma oddziaływań wpisuje się w ideę kompleksowego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, stanowiącego skoordynowaną działalność ukierunkowaną na zdiagnozowanie przyczyn i zniwelowanie skutków występowania przemocy³⁷. Poniższa tabela obrazuje efektywność realizacji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023.

Tabela 14. Realizacja wobec osób stosujących przemoc domową oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023

Rodzaj działania	Wskaźnik		2022	2023
Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie: - w warunkach wolnościowych, - w jednostkach penitencjarnych	Liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych		13	7
Monitoring udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	Liczba osób, które przystąpiły do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	ogółem	144	95
		kobiety	22	12
		mężczyźni	122	83
	Liczba osób, które ukończyły programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób	ogółem	121	68
		kobiety	6	9

³⁶ Art. 4. ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).

³⁷ Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030.

Rodzaj działania	Wskaźnik		2022	2023
	stosujących przemoc w rodzinie	mężczyźni	115	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

Z analizy danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że w 2023 roku nastąpił 46-procentowy spadek liczby edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w porównaniu z rokiem 2022. Zjawisko to dotyczyło także liczby osób (w tym kobiet i mężczyzn), przystępujących do programów (spadek o 34.0%).

Istotnym kryterium oceny efektywności oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych jest liczba osób, które powracają do zachowań przemocowych po ich zakończeniu. W 2023 roku wyniosła ona 7 i obejmowała tylko mężczyzn. Dla porównania, w roku poprzednim wartość tego wskaźnika wyniosła 10 i również dotyczyła jedynie mężczyzn. W świetle zaprezentowanych danych można zatem mówić o wysokiej skuteczności realizacji tego działania³⁸

Zapewnienie bezpiecznego schronienia

W myśl art. 3 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673) osobie doznającej przemocy domowej udziela się bezpłatnej pomocy m.in. w formie zapewnienia bezpiecznego schronienia w **specjalistycznym ośrodku wsparcia** (SOW) dla osób doznających przemocy domowej. Pełnią one istotną rolę w udzielaniu kompleksowej pomocy osobom doznającym przemocy domowej, świadcząc usługi w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym czy w zakresie potrzeb bytowych³⁹. W SOW zatrudniona jest wyspecjalizowana kadra mająca duże doświadczenie w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz wdrażania nowatorskich rozwiązań w zakresie pracy z osobami doznającymi przemocy domowej, jak również z osobami tę przemoc stosującymi⁴⁰. Funkcjonowanie charakteryzowanych placówek wynika z zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat, które określa art. 6 ust. 4 ww. ustawy.

Na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023 nieprzerwanie prowadziły działalność dwa specjalistyczne ośrodki wsparcia:

1. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia w Tyszowcach (powiat tomaszowski),

³⁸ Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

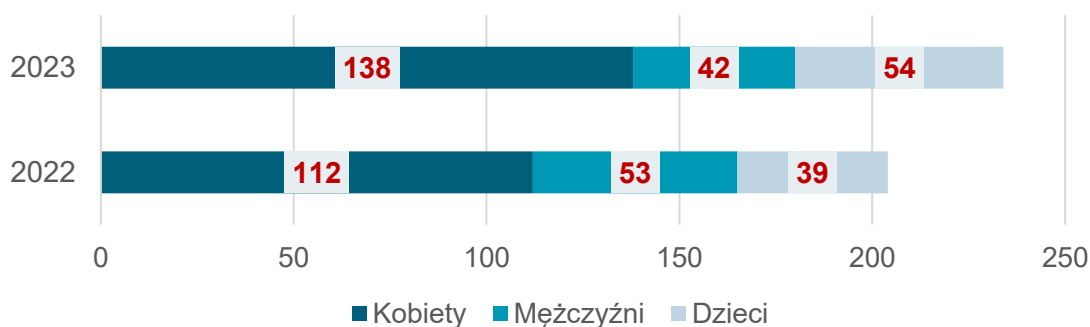
³⁹ Standard podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczny ośrodek wsparcia dla osób doznających przemocy domowej określa Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach

⁴⁰ Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030

2. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej w Lublinie

W 2023 roku z oferowanego przez OSW w województwie wsparcia skorzystało łącznie 234 osób, natomiast w 2022 roku – 204 osób⁴¹. Poniższy wykres ukazuje liczbę osób doznających przemocy domowej w poszczególnych grupach, które skorzystały z pomocy specjalistycznych ośrodków wsparcia w regionie.

Wykres 2. Liczba osób doznających przemocy domowej w poszczególnych grupach, które skorzystały z pomocy specjalistycznych ośrodków wsparcia na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

Ukazane na wykresie 2. dane pokazują, iż specjalistyczne ośrodki wsparcia w województwie lubelskim odgrywają znaczącą rolę w udzielaniu pomocy osobom doznającym przemocy domowej, w szczególności – kobietom i dzieciom. Widoczny z kolei spadek liczby mężczyzn korzystających ze wsparcia SOW może wskazywać na potrzebę działań ukierunkowanych na przełamywanie stereotypów i barier w dostępie do tego rodzaju pomocy.

4.6.3 Samorząd gminny oraz samorząd powiatowy

Programy psychologiczno-terapeutyczne

Jedną z form działań podejmowanych w celu zahamowania przemocy domowej jest realizacja **programów psychologiczno-terapeutycznych** (PP-T) dla osób stosujących przemoc domową. Programy te są realizowane zarówno na poziomie gminnym, jak i powiatowym. Jest to zadanie wynikające z Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 jako uzupełnienie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową⁴² i określone w art. 4 ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

⁴¹ Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

⁴² Por. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030

Programy psychologiczno-terapeutyczne mają na celu rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy ujmuje dodatkowo standardy prowadzenia ww. programów.

W poniższej tabeli zawarte są dane dotyczące opracowania i realizacji PP-T dla osób stosujących przemoc domową w województwie lubelskim w latach 2022-2023.

Tabela 15. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową w województwie lubelskim w latach 2022-2023

Rodzaj działania	Wskaźnik		2022	2023
Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc domową⁴³ w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową	Liczba podmiotów realizujących programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową		4	5
Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową	Liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową	ogółem	13	7
		kobiety	5	0
		mężczyźni	8	7
	Liczba osób, które ukończyły programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową	ogółem	4	5
		kobiety	0	0
		mężczyźni	4	5
Badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową	Liczba osób stosujących przemoc domową, które po ukończeniu programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy domowej	ogółem	3	7
		kobiety	0	0
		mężczyźni	3	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

⁴³ W Sprawozdaniach z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim pozyskanych z Centralnej Aplikacji Statystycznej stosuje się pojęcie **osób stosujących przemoc w rodzinie**. W tabeli użyto natomiast sformułowania **osób stosujących przemoc domową**, które weszło w życie 22 czerwca 2023 r. i wprowadzone zostało ustawą z dn. 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535).

Na podstawie danych zawartych w powyższej tabeli można zauważyć, że pomimo wzrostu realizatorów programów w 2023 r., liczba ich uczestników spadła o 46,2 % względem roku poprzedniego. Warto również podkreślić, iż w 2023 roku nie odnotowano udziału kobiet w programach – wszystkimi osobami przystępującymi do tego rodzaju działań byli mężczyźni. Dodatkowo, liczba osób, które ukończyły programy wzrosła, co oznacza poprawę wskaźnika ukończenia programów z 30,8% do 71,4%.

Programy pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej i rodzinnej/ Grupy terapeutyczne i grupy wsparcia

Osoby doznające różnych form krzywdzenia zwykle zwracają się o pomoc, będąc w stanie ostrego kryzysu, w sytuacji, gdy przemoc zagraża ich zdrowiu i życiu. Programy te są realizowane zarówno na poziomie gminnym, jak i powiatowym. Szczególnie istotną rolę w procesie pomocy odgrywa wsparcie, którego osoby doznające przemocy potrzebują. Jego uzyskaniu służą **programy terapeutyczne i grupy wsparcia**, które zgodnie z ustawą z dnia 9 marca 2023 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej oraz Rządowym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 są jednym z kluczowych instrumentów pomocy osobom doznającym przemocy domowej. W ich ramach, realizowane są **programy pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej i rodzinnej dla osób doznających przemocy domowej**.

Tabela 16. ilustruje realizację tych programów na terenie powiatów i gmin Lubelszczyzny w latach 2022-2023.

Tabela 16. Realizacja programów terapeutycznych i pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej i rodzinnej dla osób doznających przemocy domowej w województwie lubelskim w latach 2022-2023

Rodzaj działania	Wskaźnik	2022	2023
Realizacja programów terapeutycznych i pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, rodzinnej dla osób doznających przemocy domowej ⁴⁴ , w tym na rzecz reintegracji rodzin	Liczba opracowanych i zrealizowanych programów terapeutycznych dla osób doznających przemocy domowej	46	26
	Liczba osób uczestniczących w programach terapeutycznych dla osób doznających przemocy domowej	491	105
	Liczba osób, które uczestniczyły w terapii indywidualnej psychologicznej (terapeutycznej)	1 075	784
	Liczba grup terapeutycznych	11	14

44 W Sprawozdaniach z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim pozyskanych z Centralnej Aplikacji Statystycznej stosuje się pojęcie **osób dotkniętych przemocą w rodzinie**. W tabeli użyto natomiast sformułowania **osób doznających przemocy domowej**, które weszło w życie 22 czerwca 2023 r. i wprowadzone zostało ustawą z dn. 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535).

Rodzaj działania	Wskaźnik	2022	2023
	Liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne	191	64
	Liczba grup wsparcia	24	13
	Liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia	119	70

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

Analiza danych zawartych w powyższej tabeli wskazuje, że w 2023 roku nastąpił znaczący spadek liczby opracowanych i zrealizowanych programów terapeutycznych i pomocy z 46 w 2022 roku do 26 w roku 2023, co stanowi spadek o 43,5%. Równocześnie liczba osób uczestnicząca w tych programach zmniejszyła się o 78,6%. W zakresie terapii indywidualnej psychologicznej (terapeutycznej) również odnotowano spadek – z 1 075 uczestniczących w niej osób w 2022 roku do 784 osób w 2023 roku (spadek o 27,1%). Warto zauważyć, iż liczba grup terapeutycznych wzrosła, co może świadczyć o próbie intensyfikacji działań grupowych jako alternatywy dla terapii indywidualnej. Jednakże, pomimo wzrostu liczby grup, liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne i pomocy spadła z 191 w 2022 roku do 64 w 2023 roku, czyli o 66,5%. Biorąc zaś pod uwagę grupy wsparcia, ich liczba w 2023 roku w zestawieniu z rokiem poprzednim spadła o 45,8%. Spadek dotyczy także liczby ich uczestników (o 41,2%).

Poradnictwo specjalistyczne

W myśl art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 marca 2023 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej osobie doznającej przemocy domowej udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie m.in. poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego. Takie wsparcie udzielane jest na szczeblu gminnym i powiatowym, co przedstawia tabela 17.

Tabela 17. Realizacja przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom doznającym przemocy domowej poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, medycznego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w województwie lubelskim w latach 2022-2023

Wskaźnik	Rodzaj poradnictwa	2022	2023
Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa:	psychologicznego	3 191	3 558
	pedagogicznego	870	1 064

Wskaźnik	Rodzaj poradnictwa	2022	2023
	prawnego	1 247	1 570
	medycznego	159	176
	socjalnego	4 549	4 585
	zawodowego i rodzinnego	1 484	1 980

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2022 i 2023 r. w województwie Lubelskim – Centralna Aplikacja Statystyczna

Przedstawione w powyższej tabeli dane wskazują na ogólny wzrost liczby osób objętych pomocą w formie poradnictwa specjalistycznego we wszystkich kategoriach. Szczególnie istotny wzrost, rok do roku, dotyczył poradnictwa zawodowego i rodzinnego oraz prawnego (analogicznie: o 33,4% i 25,9%), co może wskazywać na rosnące znaczenie tych form wsparcia. Poradnictwem psychologicznym objęto w 2023 roku o 367 osób więcej niż w roku poprzednim, natomiast w przypadku poradnictwa pedagogicznego odnotowano wzrost liczby osób z niego korzystających o 22,3%. Realizowane głównie przed jednostki pomocy społecznej poradnictwo socjalne, utrzymywało się zaś na wysokim i stabilnym poziomie (ponad 4 500 osób korzystających z tej formy wsparcia rocznie).

4.6.4 Samorząd województwa

Współpraca Samorządu Województwa Lubelskiego z organizacjami pozarządowymi

W obszarze przeciwdziałania przemocy domowej szczególnie ważnym partnerem Samorządu Województwa Lubelskiego są organizacje pozarządowe. Współpraca ta obejmuje działania edukacyjne, profilaktyczne oraz interwencyjne, zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Pomoc świadczona przez te podmioty ma charakter uzupełniający wobec ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, która integruje zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej i uzależnieniom.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie realizował współpracę z organizacjami pozarządowymi na podstawie rocznych programów współpracy samorządu województwa lubelskiego z organizacjami pozarządowymi w sferze zadań publicznych wynikających z art. 4 ustawy o działalności pożytku publicznym i o wolontariacie, takich jak np. „przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym”. Analogiczną współpracę z sektorem

NGO przedstawiono w niniejszym dokumencie również w części dotyczącej działań samorządów lokalnych.

W ramach powyższej współpracy Samorząd Województwa Lubelskiego zawierał umowy oraz przekazywał środki finansowe organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych w latach 2022-2024. W tym czasie dofinansowano (ze środków finansowych przeznaczonych na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025) realizację następujących podzadań w zakresie przeciwdziałania przemocy:

- „Wspieranie profesjonalnych działań pomocowych dla osób doświadczających przemocy w rodzinach alkoholowych oraz działań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie w związku z używaniem alkoholu” (2022 r.)
- „Wspieranie działań leczniczych, w tym: terapeutycznych, psychoterapeutycznych, rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych od alkoholu, członków ich rodzin i osób współuzależnionych, w tym doznających przemocy w rodzinie/domowej” (2023 r.)
- „Wspieranie działań leczniczych, w tym: terapeutycznych, psychoterapeutycznych, rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol, członków ich rodzin, i osób współuzależnionych, w tym doznających przemocy w rodzinie/domowej” (2023 r.);
- „Wspieranie działań leczniczych, w tym: terapeutycznych, psychoterapeutycznych, rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych od alkoholu, członków ich rodzin i osób współuzależnionych, w tym doznających przemocy w rodzinie/domowej” (2024 r.);
- „Wspieranie działań leczniczych, w tym: terapeutycznych, psychoterapeutycznych, rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol, członków ich rodzin, i osób współuzależnionych, w tym doznających przemocy w rodzinie/domowej” (2024 r.).

Rezultaty tej współpracy zostały przedstawiono poniżej:

Tabela 18. Rezultaty współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym

Lp.	Rok	Wysokość środków publicznych przeznaczonych na realizację zadania (zł)	Liczba organizacji realizujących zadanie w danym roku*	Kwota wykorzystanej dotacji (zł)	Szacunkowa liczba odbiorców zadania
1.	2022	44 040,00 zł	3	44 040,00 zł	349
2.	2023	175 400,00 zł	5	174 599,57	584
3.	2024	83 610,00 zł	5	83 608,14 zł	241
	Razem	303 050,00 zł		302 247,71 zł	1 174

Źródło: dane własne ROPS w Lublinie

* w rubrykach dotyczących lat 2022-2024 nie podano łącznej liczby organizacji, ponieważ część z nich działała przez wszystkie te lata.

Wśród organizacji, z którymi Samorząd Województwa Lubelskiego podjął współpracę w zakresie realizacji powyższych podzadań w latach 2022-2024 znalazły się:

1. Stowarzyszenie „Odnova” Centrum Wsparcia I Leczenia Uzależnień w Lublinie,
2. Stowarzyszenie Integracji Rodzin PRZYSTAŃ w Chełmie,
3. Stowarzyszenie Profilaktyki i Psychoterapii Uzależnień „Pomocni ludziom” w Kraśniku,
4. Stowarzyszenie „Monar” w Warszawie,
5. Stowarzyszenie Klubu Abstynenta Wzajemnej Pomocy „Oaza” w Świdniku,
6. Stowarzyszenie „Kontakt” w Lublinie,
7. Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „Agape” w Lublinie,
8. Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów w Gościeradowie Ukazowym.

Beneficjentami realizowanych zadań były osoby doznające przemocy domowej, w tym osoby uzależnione od alkoholu i substancji psychoaktywnych, osoby stosujące przemoc, członkowie ich rodzin, osoby współuzależnione.

Działania dla osób doznających przemocy prowadzone przez organizacje pozarządowe realizowano głównie poprzez udzielanie poradnictwa rodzinnego, psychologicznego, prawnego i socjalnego, prowadzenie dyżuru osoby pierwszego kontaktu, prowadzenie grup wsparcia i grupy samopomocowej. Zapewniono pomoc psychologiczną, wsparcie terapeutyczne, a także prowadzono interwencje kryzysowe. Ponadto odbywały się warsztaty rozwoju osobistego i warsztaty umiejętności psychospołecznych, a także aktywizacja społeczno-zawodowa. Ponadto realizowano działania edukacyjne oraz profilaktyczno-naprawcze.

Jeśli chodzi o oddziaływania skierowane do **osób stosujących przemoc**, realizowano działania korekcyjno-edukacyjne w formie sesji indywidualnych. Niejednokrotnie były to osoby, które uczestniczyły w terapii podstawowej w związku z uzależnieniem od alkoholu. W efekcie prowadzonych działań ich uczestnicy dokonali autodiagnozy typu złości, zdobyli wiedzę na temat konstruktywnych sposobów wyrażania złości i wypracowali indywidualne sposoby radzenia sobie z nią.

Realizacja powyższych zadań była komplementarna wobec lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy domowej, tj. na poziomie gmin województwa lubelskiego.

Organizowanie i prowadzenie szkolenia zawodowego kadr pomocy społecznej pracującej w obszarze przeciwdziałania przemocy

W latach 2022-2024 Regionalny Ośrodek Polityki społecznej w Lublinie zorganizował szkolenia zawodowe, mające na celu podniesienie kwalifikacji i wzrost kompetencji osób zajmujących się świadczeniem usług dla osób i rodzin zagrożonych i doznających przemocy oraz osób ją stosujących. Zrealizowano szkolenia obejmujące następujący zakres programowy:

- ✓ „Przemoc w rodzinie, procedura Niebieskiej Karty”,
- ✓ „Przemoc wobec osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami”,
- ✓ „Przemoc wobec dziecka”,
- ✓ „Praca z osobą stosującą przemoc domową”,
- ✓ „Wzmacnianie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy domowej poprzez wsparcie zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno- pomocowych” (trzy edycje).

Organizowane szkolenia skierowane zostały do przedstawicieli:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości (Policji, żandarmerii wojskowej, straży miejskiej, prokuratorów, sędziów, kuratorów sądowych, służby więziennej itd.),
- ochrony zdrowia (lekarzy, pielęgniarek, ratowników medycznych itd.),
- oświaty (nauczycieli, nauczycieli przedszkolnych, pedagogów szkolnych, psychologów, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych itd.),
- gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- instytucji, kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy.

Działalność informacyjna

W latach 2022-2024 wśród **działań w zakresie upowszechniania informacji o możliwościach uzyskania pomocy osobom dotkniętym przemocą** (w szczególności medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej) znalazły się takie inicjatywy jak emisja spotu telewizyjnego, publikacja artykułu, dystrybucja materiałów informacyjno-edukacyjnych, takich jak broszury czy plakaty w ramach kampanii edukacyjnej „Przemoc - Uzależnienie – Współzależnienie” i kampanii ROPS w Lublinie pn. „Powiedz STOP przemocy w rodzinie” (m.in. wśród organizacji pozarządowych, przedstawicieli powiatowych centrów pomocy rodzinie i organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej, policji, wymiaru sprawiedliwości, samorządów lokalnych, placówek opiekuńczo wychowawczych, ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych, placówek oświatowych, placówek służby zdrowia, regionalnych ośrodków polityki społecznej i ośrodków adopcyjnych oraz wśród uczestników szkoleń, konferencji i innych przedsięwzięć zorganizowanych przez ROPS w Lublinie, a także wśród ogółu społeczeństwa).

Upowszechniano także informacje na stronie internetowej ROPS w Lublinie - m.in. udostępniono informatory i bazy podmiotów działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, informacje o kampaniach społecznych (np. Tydzień Pomocy Osobom

Pokrzywdzonym Prześstępstwem) i telefonach zaufania, a także o bezpłatnych szkoleniach dla członków Zespołów Interdyscyplinarnych i Grup Diagnostyczno-Pomocowych ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz członków GKRPA w zakresie problematyki przemocy domowej.

4.7. Zadania Wojewody Lubelskiego

Istotną rolę w funkcjonowaniu systemu przeciwdziałania przemocy domowej pełnił Wojewoda Lubelski w ramach realizacji ustawowych zadań własnych. Wojewoda jako organ administracji rządowej, przekazywał corocznie do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na terenie województwa lubelskiego. W sprawozdaniu przedstawiane były informacje odnośnie realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej przez jednostki samorządu terytorialnego i podległe im jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Ważnym źródłem wiedzy pozwalającym na tworzenie obrazu zjawiska przemocy domowej jest dokument pod nazwą „Raport i analiza czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie”. Zakres merytoryczny raportów za rok 2022 oraz za rok 2023 został opracowany na podstawie informacji jakie zostały przesłane przez poszczególne gminy i powiaty z terenu województwa lubelskiego. Analiza treści tych raportów pozwala na wskazanie kluczowych czynników sprzyjających udzielaniu skutecznej pomocy osobom doświadczającym przemocy oraz kluczowych barier. Raporty pełnią też rolę dokumentów inspirujących gminy i powiaty do podejmowania przyszłych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

5. Wnioski z diagnozy

Informacje dotyczące zakresu występowania zjawiska przemocy domowej, przedstawione za pomocą danych udostępnionych przez instytucje wykonujące zadania własne z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, zarówno te funkcjonujące w obszarze pomocy społecznej jak i w obszarze administracyjno-prawnym, wskazują na trwałą obecność oraz zmieniającą się w czasie skalę i dynamikę obrazu zjawiska przemocy domowej. W świetle tak postawionej tezy **najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonej diagnozy dla województwa lubelskiego są następujące:**

1. **Przemoc domowa pozostaje poważnym problemem społecznym.** Zjawisko przemocy domowej w regionie nie wykazuje tendencji spadkowej – wręcz przeciwnie, obserwuje się wzrost liczby osób objętych procedurami pomocowymi oraz wzrost liczby przypadków przemocy, szczególnie wobec dzieci i młodzieży. Pomimo spadku liczby osób skazanych za przemoc domową, wzrosła liczba przypadków śmiertelnych, co może wskazywać na trudności w skutecznym egzekwowaniu odpowiedzialności karnej lub na eskalację przemocy w niektórych przypadkach.
2. **Przemoc przybiera różne formy i dotyczy różnych grup społecznych.** Najczęściej występuje przemoc psychiczna, ale rośnie liczba przypadków przemocy seksualnej, ekonomicznej i elektronicznej. Osobami doznającymi przemocy są głównie kobiety, ale coraz częściej także mężczyźni i dzieci. Dane te sugerują konieczność intensyfikacji działań profilaktycznych i pomocowych, szczególnie wobec małoletnich i mężczyzn, którzy coraz częściej są identyfikowani jako pokrzywdzeni.
3. **Alkohol i inne substancje psychoaktywne są istotnym czynnikiem ryzyka.** Wiele przypadków przemocy domowej wiąże się z nadużywaniem alkoholu lub innych substancji, co wskazuje na potrzebę zintegrowanych działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy. Wyraźnie dominuje udział mężczyzn jako sprawców, co potwierdza, że przemoc domowa w tej kategorii pozostaje zjawiskiem silnie zmaskulinizowanym. Wskazuje to na potrzebę wdrażania ukierunkowanych działań prewencyjnych.
4. **System wsparcia funkcjonuje, ale wymaga dalszego rozwoju.** Procedura „Niebieskie Karty” jest szeroko stosowana, jednak liczba osób korzystających z pomocy społecznej i punktów konsultacyjnych maleje. Wskazuje to na potrzebę zwiększenia dostępności i skuteczności wsparcia. W dalszym ciągu należy realizować działania podnoszące kompetencje służb działających w tym obszarze, co służy skuteczniejszemu rozpoznawaniu przypadków przemocy, właściwej reakcji instytucjonalnej oraz zapewnieniu kompleksowej ochrony osobom pokrzywdzonym. Zauważyć można wzrost liczby orzeczonych środków

kompensacyjnych, co sugeruje, że system prawny kładzie coraz większy nacisk na wsparcie i ochronę osób dotkniętych przemocą.

5. **Efektywność programów pomocowych dla osób dotkniętych przemocą i stosujących przemoc.** W obszarze programów pomocowych zauważalne są zróżnicowane tendencje. Choć liczba uczestników programów terapeutycznych oraz korekcyjno-edukacyjnych uległa zmniejszeniu, wzrosła skuteczność ich ukończenia, szczególnie w przypadku działań psychologiczno-terapeutycznych. Może to świadczyć o lepszym dostosowaniu form wsparcia do potrzeb uczestników, choć ich ograniczona liczba pozostaje wyzwaniem. Jednocześnie rośnie znaczenie poradnictwa prawnego, rodzinnego i psychologicznego, co wskazuje na coraz większe zapotrzebowanie na indywidualne formy pomocy i wsparcia w rozwiązywaniu problemów związanych z przemocą domową.
6. **Współpraca międzyinstytucjonalna i z organizacjami pozarządowymi jest kluczowa.** Działania podejmowane przez samorządy, policję, prokuraturę, sądy oraz organizacje pozarządowe są niezbędne dla kompleksowego przeciwdziałania przemocy. Na przestrzeni ostatniego okresu zauważalny jest wzrost liczby organizacji pozarządowych zaangażowanych w realizację zadań pomocowych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Ich działalność obejmuje szeroki zakres wsparcia, w tym poradnictwo psychologiczne i prawne, interwencje kryzysowe, prowadzenie grup wsparcia oraz inicjatywy edukacyjne. Taka różnorodność działań świadczy o rosnącym znaczeniu sektora NGO w systemie pomocy osobom pokrzywdzonym oraz o coraz większym zaangażowaniu społecznym w rozwiązywanie problemów przemocy. Współpraca ta powinna być kontynuowana i wzmacniana.
7. **Potrzebne są działania edukacyjne i profilaktyczne.** Wzrost liczby przypadków przemocy wobec dzieci oraz niska świadomość społeczna w zakresie dostępnych form pomocy wskazują na konieczność intensyfikacji działań informacyjnych, edukacyjnych i profilaktycznych.

6. Założenia programu

Cel główny: zmniejszenie rozmiarów i skutków przemocy domowej w województwie lubelskim poprzez budowanie spójnego i efektywnego systemu zapobiegania temu zjawisku

Cel główny oraz cele szczegółowe określone w **WPPPD na lata 2026-2030** zostały opracowane w oparciu o założenia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030 i pozostają spójne ze Strategią Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030. Wskaźniki odzwierciedlają skalę działań zrealizowanych przez Województwo Lubelskie poprzez ROPS w Lublinie oraz tych, które zostały przewidziane do wdrożenia w bieżącej edycji Programu.

Adresaci Programu:

- osoby doświadczające przemocy domowej oraz osoby zagrożone przemocą,
- osoby stosujące przemoc domową,
- świadkowie przemocy domowej,
- mieszkańcy województwa lubelskiego,
- jednostki samorządu terytorialnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- inne podmioty realizujące zadania w zakresie przeciwdziałaniem przemocy domowej,
- organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Cel szczegółowy 1.: Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej na temat przemocy domowej, jej uwarunkowań oraz konsekwencji

Działanie 1: Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej na obszarze województwa lubelskiego

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba sporządzonych i upowszechnionych diagnoz zjawiska przemocy domowej w województwie lubelskim	1	1
2. Liczba sporządzonych i upowszechnionych raportów z badań monitoringowych zjawiska przemocy domowej przeprowadzonych na terenie województwa lubelskiego	1	5

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 2: Prowadzenie kampanii społecznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba przeprowadzonych kampanii społecznych o zasięgu wojewódzkim	4	5

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Cel szczegółowy 2: Ochrona osób doznających przemocy domowej oraz tworzenie wytycznych dotyczących działań skierowanych do osób stosujących przemoc domową

Działanie 1. Opracowanie ramowego programu ochrony osób doznających przemocy domowej

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba opracowanych ramowych programów ochrony osób doznających przemocy domowej	1	1

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu poszerzania możliwości udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej na terenie województwa lubelskiego.

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba zrealizowanych przez organizacje pozarządowe projektów w zakresie pomocy osobom doznającym przemocy domowej	5	15
2. Liczba uczestników projektów organizacji pozarządowych w zakresie pomocy osobom doznającym przemocy domowej	211	400

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu realizacji działań pomocowych dla osób doznających przemocy domowej w formie: poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie grup wsparcia lub innych grup samopomocowych

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba osób objętych działaniami pomocowymi w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, terapii indywidualnej lub grupowej, pomocy w formie grup wsparcia lub innych grup samopomocowych	Brak danych (nowy wskaźnik)	100

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 4. Upowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania pomocy (w szczególności medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej) oraz dostępnych telefonach zaufania

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba upowszechnionych rodzajów materiałów informacyjnych	3	6
2. Liczba linii telefonicznych dostępnych dla osób doznających przemocy domowej	15	15

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 5. Upowszechnianie informacji (bazy danych) o podmiotach oraz organizacjach pozarządowych udzielających w województwie lubelskim pomocy osobom doznającym przemocy domowej

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba jednostek do których zostały przekazane aktualne bazy danych	Brak danych (nowy wskaźnik)	5

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 6. Opracowanie ramowego programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba opracowanych ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	1	1

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 7. Opracowanie ramowego programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba opracowanych ramowych programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową	1	1

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Cel szczegółowy 3: Wspieranie interdyscyplinarnej współpracy i zwiększanie zasobów kompetencyjnych osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie województwa lubelskiego

Działanie 1. Diagnoza potrzeb szkoleniowych członków zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba przeprowadzonych diagnoz potrzeb szkoleniowych wśród członków zespołów interdyscyplinarnych	1	5
2. Liczba przeprowadzonych diagnoz potrzeb szkoleniowych wśród członków grup diagnostyczno-pomocowych	1	5

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 2. Organizowanie szkoleń w oparciu o wytyczne dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej (w tym obowiązkowych szkoleń dla członków zespołów interdyscyplinarnych i członków grup diagnostyczno-pomocowych)

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba przeprowadzonych szkoleń	3	12
2. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach	470	800
3. Liczba członków zespołów interdyscyplinarnych uczestniczących w szkoleniach	Brak danych (nowy wskaźnik)	200
4. Liczba członków grup diagnostyczno-pomocowych uczestniczących w szkoleniach	Brak danych (nowy wskaźnik)	100

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 3. Wsparcie w formie superwizji osób pracujących bezpośrednio z osobami doświadczającymi przemocy domowej i z osobami stosującymi przemoc

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba zrealizowanych spotkań superwizyjnych	0	1
2. Liczba osób uczestniczących w spotkaniach superwizyjnych	0	10

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Działanie 4. Podejmowanie działań służących nawiązaniu i wzmocnieniu współpracy pomiędzy służbami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej

Wskaźniki działań	Bazowa wartość wskaźnika (ostatni dostępny)	Docelowa wartość wskaźnika
1. Liczba umieszczonych i aktualizowanych na stronie internetowej baz danych osób nadzorujących lub koordynujących działanie służb na terenie województwa	1	5
2. Liczba interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń z udziałem przedstawicieli poszczególnych służb	7	10

Źródło weryfikacji wskaźników: dane własne ROPS w Lublinie

Zakładane rezultaty przyjętych do realizacji działań:

Dla Celu szczegółowego 1.: Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości społecznej na temat przemocy domowej, jej uwarunkowań oraz konsekwencji:

- upowszechnienie informacji na temat instytucji oferujących profesjonalną pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy domowej;
- zwiększenie wiedzy i podniesienie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, w tym mechanizmów powstawania i skutków doświadczania przemocy.

Dla Celu szczegółowego 2: Ochrona osób doświadczających przemocy domowej oraz tworzenie wytycznych dotyczących działań skierowanych do osób stosujących przemoc domową:

- zwiększenie dostępności specjalistycznej pomocy dla osób doświadczających przemocy domowej;
- wsparcie organizacji pozarządowych realizujących działania w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej dla mieszkańców województwa lubelskiego;
- rozwój i upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;
- zwiększenie skuteczności oddziaływań interwencyjnych, korekcyjno-edukacyjnych i terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc domową.

Dla Celu szczegółowego 3: Wspieranie interdyscyplinarnej współpracy i zwiększanie zasobów kompetencyjnych osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie województwa lubelskiego:

- wzmocnienie współpracy pomiędzy osobami, służbami, instytucjami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej;
- przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej;
- wsparcie merytoryczne udzielane dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej;
- podniesienie kwalifikacji i wzrost kompetencji osób zajmujących się świadczeniem usług dla osób i rodzin zagrożonych i doświadczających przemocy oraz osób ją stosujących.

7. Źródła finansowania Programu

Źródła finansowania WPPPD na lata 2026-2030 mogą stanowić:

- 1) środki z budżetu Samorządu Województwa Lubelskiego określone w rozdziale 85205 – zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej,
- 2) dotacja z budżetu państwa, głównie w ramach realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030,
- 3) fundusze Unii Europejskiej,
- 4) udział finansowy partnerów lokalnych, ponadlokalnych, krajowych i zagranicznych we wspólnie podejmowanych inicjatywach.

Realizacja zadań w ramach niniejszego Programu będzie uzależniona od dostępności środków finansowych w danym roku budżetowym. Za nadzór i kontrolę nad przebiegiem wdrażania Programu odpowiada Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie.

8. Monitoring i ewaluacja Programu

Kluczowym aspektem wdrażania Programu jest bieżące monitorowanie stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów oraz ocena efektywności jego realizacji. Regularny monitoring umożliwi śledzenie postępów, analizę rezultatów podejmowanych działań, ocenę dynamiki i kierunku realizowanych zadań, a także wyznaczenie przyszłych priorytetów. Proces ten będzie prowadzony corocznie przez ROPS w Lublinie, a jego wyniki zostaną opublikowane w formie raportu na stronie internetowej instytucji.

Po zakończeniu Programu zostanie przeprowadzona jego ewaluacja przez ROPS w Lublinie. Celem ewaluacji będzie ocena stopnia realizacji założeń Programu, identyfikacja czynników wpływających na uzyskane rezultaty oraz rozpoznanie ewentualnych trudności, co umożliwi wdrożenie działań korygujących.

Wnioski wynikające z monitoringu i ewaluacji Programu WPPPD będą stanowić podstawę do ewentualnej aktualizacji jego celów i zadań lub opracowania nowych, dostosowanych do aktualnych warunków. Pozwoli to na skuteczne wdrażanie założeń Programu oraz jego modyfikację w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby i uwarunkowania. Ocena realizacji Programu będzie oparta głównie na określonych w nim wskaźnikach.

9. Podsumowanie

Przemoc jest zjawiskiem dotyczącym wszystkich grup społecznych i wiekowych, które ulokowane w wielu sferach życia społecznego, kulturowego i osobistego ujawnia się wielością obrazów swojej obecności, rodząc z tego tytułu problemy społeczne o charakterze podstawowym, z którymi skorelowane jest występowanie innych problemów, też wymagających równoległego ich rozwiązywania.

Przemoc domowa generuje mierzalne koszty postrzegane zarówno z perspektywy systemowej (makro), jak i z perspektywy przebiegu i jakości życia (mikro) osób jej doświadczających. Koszty te dotyczą różnych obszarów. Na poziomie makro są to koszty odnoszące się do procedury Niebieskie Karty, a także systemu ochrony zdrowia, zabezpieczenia społecznego/świadczeń pieniężnych, wymiaru sprawiedliwości i wsparcia na rynku pracy. Z kolei na poziomie mikro odnoszą się one głównie do konieczności skorzystania ze wsparcia psychologicznego, psychiatrycznego i prawnego, a także do kwestii mieszkaniowych i możliwych trudności w znalezieniu lub utrzymaniu zatrudnienia.⁴⁵

Konsekwencje doświadczania przemocy domowej dotyczą wielu obszarów życia osób jej doświadczających, a w perspektywie polityki publicznej, w tym społecznej zauważyć można wielowymiarowe koszty związane z profilaktyką oraz minimalizowaniem skutków przemocy.

Patrząc na kolejną perspektywę czasową obowiązywania Programu warto zwrócić uwagę, że niezależnie od istnienia systemu instytucji wspierających się wzajemnie w podejmowaniu działań profilaktycznych i naprawczych skutków przemocy należy mieć na uwadze fakt, jak trudno jest ustalić rzeczywistą skalę przemocy domowej i jak w wielu przypadkach nie jest ona ujawniana, a niekiedy wręcz nieuświadamiana, tak przez sprawców, jak i ofiary.

Stąd w procesie planowania skuteczności działań warto skoncentrować uwagę na rodziny dysfunkcyjne, w których występuje deficyt otwartości interpersonalnej, brakuje empatii, poczucia wspólnoty, pozytywnych więzi emocjonalnych, takich jak przyjaźń czy miłość. Następstwem tych braków mogą być działania niekorzystne czy wręcz niebezpieczne, a skierowane przeciw niektórym jej członkom, nierespektujące ich praw lub niszczące ich dobra, zagrażające ich zdrowiu fizycznemu, psychicznemu czy nawet życiu.

W tym kontekście istotne jest skorzystanie z ramowych programów by podjąć systematyczną i skuteczną pracę ze sprawcami przemocy domowej. Prowadzenie różnorodnych programów mających na celu przebudowywanie postaw życiowych sprawców przemocy daje nadzieję, że w wymiarze społecznym nie pogłębia się poczucie bezradności wobec omawianego zjawiska, lecz pojawiają się konkretne sposoby na skuteczną jego redukcję.

⁴⁵Izabela Grabowska (red.), *(Nie)widzialne koszty przemocy domowej w Polsce...*

10. Spis tabel

Tabela 1. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnionych przez Policję w latach 2022 – 2024 w Polsce i dla porównania w garnizonie lubelskim	15
Tabela 2. Liczba osób doznających przemocy domowej (w latach 2023 oraz 2024) oraz liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą (w 2022 r.)*, w kraju i w województwie lubelskim	15
Tabela 3. Liczba osób doznających przemocy domowej (w latach 2023 oraz 2024) oraz liczba osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą (w 2022 r.)* w województwie lubelskim z podziałem na kategorie	16
Tabela 4. Liczba zatrzymanych osób stosujących przemoc domową (w latach 2023 oraz 2024) oraz liczba osób zatrzymanych, wobec których zaistniało podejrzenie, że stosowali przemoc w rodzinie (w 2022 r.)* w województwie lubelskim z podziałem na kategorie	17
Tabela 5. Liczba przypadków poszczególnych rodzajów przemocy w województwie lubelskim w latach 2022-2024.....	20
Tabela 6. Skala przemocy domowej według danych Prokuratury Okręgowej w Lublinie oraz Prokuratury Okręgowej w Zamościu w latach 2022-2024	21
Tabela 7. Dane dotyczące osób osądzonych w pierwszej instancji za czyny kwalifikujące się jako przemoc w rodzinie/przemoc domowa oraz osób pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej w województwie lubelskim w latach 2022-2024 – Okręg Lubelski i Zamojski	22
Tabela 8. Realizacja procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty w województwie lubelskim w latach 2022-2023	24
Tabela 9. Zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej pomocy przez punkty konsultacyjne na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023	27
Tabela 10. Prace gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – pomoc ofiarom* przemocy w Polsce i województwie lubelskim w 2023 roku	29
Tabela 11. Działania podejmowane przez gminną komisję wobec członków rodzin, w których dochodziło do przemocy w Polsce i województwie lubelskim w latach 2022 i 2023 r.	29
Tabela 12. Instytucje i grupy działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w Polsce i województwie lubelskim w latach 2022 i 2023 r.	31
Tabela 13. Wydatki poniesione w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie/przemocy domowej w latach 2022-2023.....	32

Tabela 14. Realizacja wobec osób stosujących przemoc domową oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023	34
Tabela 15. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową w województwie lubelskim w latach 2022-2023	37
Tabela 16. Realizacja programów terapeutycznych i pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej i rodzinnej dla osób doznających przemocy domowej w województwie lubelskim w latach 2022-2023	38
Tabela 17. Realizacja przez instytucje publiczne zajmujące się pomocą osobom doznającym przemocy domowej poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, medycznego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w województwie lubelskim w latach 2022-2023	39
Tabela 18. Rezultaty współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	41

11. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba rodzin objętych wsparciem ze względu na przemoc domową w województwie lubelskim w latach 2022-2024	25
Wykres 2. Liczba osób doznających przemocy domowej w poszczególnych grupach, które skorzystały z pomocy specjalistycznych ośrodków wsparcia na terenie województwa lubelskiego w latach 2022-2023	36

Spis załączników

- Załącznik nr 1: Inne rozwiązania prawne o charakterze krajowym dotyczące problemu przemocy domowej;
- Załącznik nr 2: Ramowy Program Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej;
- Załącznik nr 3: Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową;
- Załącznik nr 4: Ramowy Program Psychologiczno-Terapeutyczny dla Osób Stosujących Przemoc Domową.

Inne rozwiązania prawne o charakterze krajowym dotyczące problemu przemocy domowej

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.);
- 2) Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 2023 r. poz. 2809, z późn. zm.);
- 3) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 46, z późn. zm.);
- 4) Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568, z późn. zm.);
- 5) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2025 r. poz. 636, z późn. zm.);
- 6) Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2025 r. poz. 881, z późn. zm.);
- 7) Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 83, z późn. zm.);
- 8) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, z późn. zm.);
- 9) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 29 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1827);
- 10) Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1158);
- 11) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz.U. z 2023 r., poz. 1870);
- 12) Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. W sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz.U. z 2023 r., poz. 1163);
- 13) Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz.U. z 2023 r., poz. 1166).

Ramowy Program Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej

Lublin, 2025 r.

Spis treści:

Wstęp	3
I. Podstawy prawne programów ochrony osób doznających przemocy domowej.	4
II. Podstawy teoretyczne programów ochrony osób doznających przemocy domowej.....	5
III. Cele programów ochrony osób doznających przemocy domowej.....	9
IV. Adresaci programów ochrony osób doznających przemocy domowej	10
V. Realizatorzy programów ochrony osób doznających przemocy domowej.....	11
VI. Obszary działań w ramach programów ochrony osób doznających przemocy domowej	12
VII. Zasady realizacji programów ochrony osób doznających przemocy domowej.....	13
VIII. Monitoring i ewaluacja programów ochrony osób doznających przemocy domowej 16	
IX. Rezultaty programów ochrony osób doznających przemocy domowej	17
X. Finansowanie programów ochrony osób doznających przemocy domowej	18

Wstęp

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2024 r. poz.1673) nakłada na samorządy województwa obowiązek opracowania ramowych programów ochrony osób doznających przemocy domowej.

Programy ochrony osób doznających przemocy domowej stanowią integralną część gminnych i powiatowych programów przeciwdziałania przemocy domowej oraz systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Obowiązek opracowania oraz realizacji gminnych oraz powiatowych programów ochrony osób doznających przemocy domowej, - zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 oraz art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej należy do zadań własnych gminy i powiatu.

Ramowy program ochrony osób doznających przemocy domowej opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie stanowi część lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, ściśle korelując z założeniami Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030. Program jest narzędziem pomocnym przy konstruowaniu lokalnych programów wsparcia. Jego celem jest wskazanie przykładowego katalogu działań interwencyjnych, które mogą stanowić niezbędne minimum w pracy z osobami doznającymi przemocy domowej dla zapewnienia im bezpieczeństwa i wsparcia. Ma on charakter uniwersalny i stanowi wytyczne dla lokalnych samorządów, uwzględniając priorytety z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Działania wskazane w programie określone są w sposób ramowy.

I. Podstawy prawne programów ochrony osób doznających przemocy domowej.

Podstawę prawną programów ochrony osób doznających przemocy domowej stanowią w szczególności następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 r. poz. 1673);
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870);
3. Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. poz. 1232).

II. Podstawy teoretyczne programów ochrony osób doznających przemocy domowej

Zachowanie osób doznających przemocy domowej, jak i samo zjawisko przemocy, jest złożone. W literaturze przedmiotu istnieje kilka koncepcji psychologicznych wyjaśniających mechanizmy przemocy, uwarunkowania specyficznego zachowania osób jej doświadczających oraz przyczyny dla których tak trudno przeciwdziałać tym mechanizmom. Zrozumienie ich może ułatwić m.in. wiedza na temat cyklu przemocy.

Badania wykazują, że związki, w których osoby doświadczają przemocy przechodzą przez trzy fazy powtarzającego się cyklu:

- **Faza narastania napięcia**

Jest to faza, w której narasta napięcie w relacji osoba stosująca przemoc – osoba doznająca przemocy. Osoba stosująca przemoc jest poirytowana, nerwowa. Osoba doznająca przemocy stara się ją uspokajać. Koncentruje się na usuwaniu przyczyn irytacji i zapobieganiu jej narastaniu. Za wszelką cenę pragnie uniknąć nadchodzącej awantury. Wysiłki te prędzej czy później są skazane na porażkę. Osoba doznająca przemocy nie może nic zrobić, by uniknąć kolejnej fazy.

- **Faza ostrej przemocy**

To faza, kiedy osoba stosująca przemoc staje się gwałtowna, agresywna, wyładowuje złość. Każde zachowanie osoby doznającej przemocy stanowi pretekst do wywołania awantury, użycia przemocy fizycznej lub innych jej form. Zdrowie, a nawet życie osoby pokrzywdzonej jest wtedy często zagrożone. To faza kiedy często dochodzi do pobicia, zranienia, napaści. To też czas, kiedy najczęściej osoba pokrzywdzona decyduje się na szukanie pomocy lub/i różne służby mają do niej dostęp (np. pogotowie, lekarz pierwszego kontaktu, policja).

- **Faza miodowego miesiąca**

To faza, gdy osoba stosująca przemoc okazuje czułość, miłość, wyraża skruchę i przeprosza za swoje zachowanie. Dzieje się tak przede wszystkim, gdy osoba pokrzywdzona ujawni prawdę na zewnątrz. Osoba stosująca przemoc jest miła i zachowuje się bardzo dobrze, obiecuje poprawę, tłumaczy się, prosi o wybaczenie. Wykazuje troskę i zapewnia osobę doznającą przemocy o swojej miłości. To faza, gdy osoba stosująca przemoc wręcza prezenty, adoruje. Osoba stosująca przemoc i osoba pokrzywdzona zachowują się jak świeżo zakochana para. Osoba pokrzywdzona zaczyna wierzyć w to, że partner się zmienił i że przemoc była jedynie incydentem. Czuje się kochana, adorowana, spełniona, ważna. Spełniają się jej marzenia o cudownej miłości, odczuwa bliskość i zespolenie z partnerem. Faza miodowego miesiąca zatrzymuje osobę pokrzywdzoną w cyklu przemocy, bo łatwo

wtedy zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Faza miodowego miesiąca zawsze mija i znowu rozpoczyna się faza narastania napięcia. Faza miodowego miesiąca niesie zagrożenie, ponieważ przemoc w następnym cyklu bywa zazwyczaj gwałtowniejsza.

Osoby doświadczające przemocy (nie tylko kobiety doświadczające przemocy ze strony partnerów), zwłaszcza w sposób regularny i długi, zmieniają się, na co wpływ mają poniższe mechanizmy.

Zjawisko wiktylizacji¹. To szczególna sytuacja, ponieważ jest to proces rozciągnięty w czasie, w którym u osoby pokrzywdzonej następują zmiany w zachowaniu, psychice, myśleniu o sobie. Zjawisko wiktylizacji składa się z trzech poziomów:

- **I poziom** - to zburzenie utrwalonych przekonań na temat siebie i świata. Wyróżnić tu można następujące cechy charakterystyczne: skrócenie perspektywy czasowej, utrata poczucia bezpieczeństwa, czucie się jak małe dziecko, pragnienie wycofania się i izolacji od ludzi, przeżywanie bezsilnego gniewu, złości, lęku. Proces ten dotyczy przekonań na własny temat i otaczającego świata, które gromadzone są w toku życia. Doświadczenie przemocy zakłóca ten proces. Doświadczenie przemocy zmienia przekonania w systemie poznawczym.
- **II poziom** - to tzw. wtórne zranienia. Najczęściej są one wynikiem niewłaściwych reakcji otoczenia. Może to być np. zaprzeczenie, pomniejszenie, brak wiary, obwinianie osoby pokrzywdzonej, piętnowanie, brak lub odmowa pomocy, okrucieństwo. Poziom ten charakteryzuje się: kwestionowaniem prawdziwości opowieści pokrzywdzonej, obwinianiem, zaprzeczaniem i pomniejszaniem doświadczeń osoby pokrzywdzonej przez inne osoby, odmawianiem pomocy pokrzywdzonej, sugerowaniem chęci zysku, uzyskania korzyści.
- **III poziom** - to przyjmowanie tożsamości „ofiary” przemocy. Charakterystyczne dla tego poziomu jest: myślenie o sobie jak o osobie skazanej na bycie ofiarą, nietolerancja na własne błędy (samopiętnowanie się), zaprzeczanie trudności osobistym, poniżanie się i tworzenie z tego własnej filozofii życia, myślenie w kategoriach „wszystko albo nic”, negowanie podstawowych praw osobistych.

Opisane zjawisko nie jest jednoznaczne. Wydaje się, że szczególnie istotny jest poziom II, czyli wystąpienie wtórnej wiktylizacji. To szczególna sytuacja, proces zachodzący w osobach jej doświadczających na skutek zachowania osoby stosującej przemoc i reakcji otoczenia osoby pokrzywdzonej.

¹ J. Mellibruda *Przeciwdziałanie przemocy domowej*, Instytut Psychologii Zdrowia PTP, Warszawa 2009.

Przerwanie przemocy jest możliwe, ale trudne zwłaszcza, gdy osoba doświadczająca przemocy wejdzie w trzeci, ostatni poziom. To czas, gdy osoba doświadczająca przemocy sprawia wrażenie jakby nie chciała wyjść z tej roli. To wywołuje frustrację i irytację u osób chcących udzielić jej pomocy. Wiąże się to z zagrożeniem „wtórnego zranienia”. To przestroga dla osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy, że pomoc im udzielaną powinna cechować wyjątkowa cierpliwość, życzliwość i wyrozumiałość oraz że jest to niekiedy długotrwały proces, w którym możemy być pierwszymi osobami, które zmieniają bieg „urazowych” doświadczeń ze strony otoczenia osoby doświadczającej przemocy.

Syndrom wyuczonej bezradności². Osoby doświadczające przemocy nabierają przekonania o nieskuteczności swoich posunięć, rodzi się w nich poczucie bezradności. Wyuczona bezradność jest poddaniem się, zaprzestaniem działania, które wynika z przekonania, że cokolwiek się zrobi, nie będzie to miało żadnego znaczenia, gdyż zawsze znajdzie się powód do zachowań agresywnych. Wyuczona bezradność to jeden z najczęstszych objawów występujących u osób doświadczających przemocy. Przyczyną powstania tego syndromu to doświadczenia życiowe, wyniesione z różnych okresów życia. Można tu wymienić:

- doświadczenia z dzieciństwa:
 - przemoc fizyczna;
 - napaść seksualna lub molestowanie;
 - sytuacje traumatyczne (śmierć lub rozwód rodziców, alkoholizm, choroba bliskich itp.);
 - kłopoty w nauce;
 - problemy zdrowotne;
- doświadczenia ze związków realizowanych w życiu dorosłym:
 - przemoc (istotny jest czas trwania, rodzaj i częstota przemocy);
 - patologiczna zazdrość;
 - gwałt, przymuszanie do nieakceptowanych form współżycia;
 - groźby pozbawienia życia.

Syndrom wyuczonej bezradności rozwija się przede wszystkim poprzez nakładanie się na siebie niekorzystnych doświadczeń. Jego skutki można łagodzić poprzez stopniowe odzyskiwanie przez osobę doświadczającą przemocy kontroli nad swoją osobą i swoim życiem. Wyuczona bezradność jest szczególnie negatywna, ponieważ jej skutki mogą przejawiać się w trzech sferach:

² J. Mellibruda. *Przeciwdziałanie przemocy domowej...*

- deficyty poznawcze. Polegają na ogólnym przekonaniu, że nie ma takich sytuacji, w których możliwa jest zmiana, że nikt nie może pomóc, że w konkretnej sytuacji nic nie można zrobić;
- deficyty motywacyjne. Polegają na tym, że osoba jest zrezygnowana, zachowuje się biernie, nie podejmuje działań, aby zmienić swoją sytuację;
- deficyty emocjonalne. Polegają na tym, że osoba doświadczająca przemocy przeżywa lęk, depresję, apatię, uczucie zmęczenia, niekompetencję, wrogość.

Kolejny mechanizm to **syndrom sztokholmski**³. To szczególne zjawisko, stan psychiczny występujący u osób doznających przemocy, wyrażający się odczuwaniem sympatii i solidarności z osobami stosującymi przemoc. Osoba doznająca przemocy, która jest w długotrwałym związku z osobą stosującą przemoc jest z nią silnie związana emocjonalnie. Jest to mechanizm ochronny, który wg niej pozwala na przetrwanie. To związanie jest szczególnie niebezpieczne, gdyż uniemożliwia uwolnienie się z toksycznego związku. Osoba pokrzywdzona robi wszystko by trwał, może kłamać, brać winę na siebie. Osobą stosującą przemoc może być każda bliska osoba: matka, ojciec, dziecko, partner, żona, mąż.

Zjawisko „prania mózgu”⁴, to kolejny mechanizm psychologiczny, na który narażone są osoby doznające przemocy. Chodzi o zachowanie osoby stosującej przemoc, który izoluje, monopolizuje uwagę, doprowadza do wyczerpania, wywołuje lęk i depresję, stosuje naprzemiennie kary i nagrody, demonstrowa wszechmoc i wszechwładzę, wymusza drobne przysługi. Konsekwencją tych praktyk u osoby pokrzywdzonej jest:

- degradacja własnego obrazu;
- przeżywanie silnego poczucia lęku i zagrożenia;
- wyzwalanie silnych stanów regresji.

Zjawisko psychologicznej pułapki⁵. Jest to sytuacja, w której w konsekwencji zachowań osoby stosującej przemoc osoba jej doświadczająca nie jest w stanie zrezygnować ze związku, bo tak dużo w niego zainwestowała: czasu, energii, emocji. Trwa ona w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana, bo żyje nadzieją, że to się kiedyś zmieni. Inwestuje w związek, stara się i jednocześnie obwinia siebie za całe zło. Wierzy, że jeśli doloży więcej starań, to sytuacja się zmieni na lepsze. Ma poczucie, że zależy to właśnie od niej. Im więcej się stara i wkłada w to działanie więcej energii, tym trudniej jej zrezygnować.

³ J. Mellibruda. *Przeciwdziałanie przemocy domowej...*

⁴ Tamże.

⁵ Tamże

III. Cele programów ochrony osób doświadczających przemocy domowej

Cel ogólny: ochrona i wsparcie osób doświadczających przemocy domowej w województwie lubelskim.

Głównym założeniem programu ochrony osób doświadczających przemocy domowej powinno być zapewnienie im bezpieczeństwa oraz systemowego wsparcia i pomocy w rozwiązaniu tego problemu.

Założenia programu powinny koncentrować się na:

- zwiększeniu dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparciu osób doświadczających przemocy domowej;
- poszerzeniu wiedzy i podnoszeniu kwalifikacji oraz zapobieganiu wypaleniu zawodowemu pracowników służb, instytucji i organizacji pracujących z osobami dotkniętymi przemocą domową;
- rozwoju współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy;
- podniesieniu świadomości społecznej na temat przemocy domowej

IV. Adresaci programów ochrony osób doświadczających przemocy domowej

- Osoby doświadczające przemocy domowej;
- Osoby zagrożone doświadczeniem przemocy domowej;
- Świadkowie przemocy domowej.

Badania wskazują, że dominującą grupą wśród osób doświadczających przemocy są kobiety i dzieci, jednak nie należy marginalizować sytuacji, w których osobami doświadczającymi przemocy są mężczyźni.

V. Realizatorzy programów ochrony osób doznających przemocy domowej

Realizatorami Programów są instytucje, służby i organizacje pozarządowe funkcjonujące w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej na poziomie gminy, powiatu i województwa. Wśród nich znajdują się:

- samorząd gminny, samorząd powiatowy i samorząd wojewódzki;
- jednostki organizacyjne pomocy społecznej (powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, ośrodki i punkty interwencji kryzysowej, itp.);
- specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- organizacje pozarządowe;
- jednostki wymiaru sprawiedliwości;
- jednostki ochrony porządku publicznego;
- placówki oświaty;
- placówki ochrony zdrowia;
- komisje rozwiązywania problemów alkoholowych;
- inne podmioty, w tym przede wszystkim zespoły interdyscyplinarne do spraw przeciwdziałania przemocy domowej oraz punkty konsultacyjne, punkty interwencji kryzysowej, poradnie rodzinne, schroniska, hostele.

VI. Obszary działań w ramach programów ochrony osób doznających przemocy domowej

Działania podejmowane w ramach programów powinny obejmować:

- rozpoznanie sytuacji i potrzeb osób doświadczających przemocy domowej oraz świadków;
- ocenę ryzyka zagrożenia bezpieczeństwa, w tym zdrowia i/lub życia osób doświadczających przemocy;
- opracowanie wstępnego planu pomocy rodzinie uwikłanej w przemoc;
- konstruowanie narzędzi wsparcia adekwatnych do rozpoznanych potrzeb i możliwości środowiska lokalnego;
- zapewnienie bezpieczeństwa osobom dotkniętym przemocą z wykorzystaniem środków ustawowych i możliwości instytucjonalnych w środowisku lokalnym;
- zapewnienie profesjonalnej pomocy osobom dotkniętym przemocą domową, w tym w szczególności pomocy: medycznej, psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej, w zakresie poradnictwa rodzinnego;
- monitorowanie sytuacji rodzin objętych wsparciem.

VII. Zasady realizacji programów ochrony osób doznających przemocy domowej

1. Przy konstruowaniu oraz realizacji programów ochrony osób doznających przemocy domowej pożądane jest uwzględnienie podstawowych przekonań dotyczących specyfiki zjawiska przemocy domowej i sposobów jej powstrzymywania. Poniższe założenia oparte są na aktualnym stanie wiedzy:
 - Przemoc domowa jest zjawiskiem szkodliwym i polega na wykorzystywaniu siły i przewagi wobec osób słabszych, naruszającym ich prawa i powodującym szkody psychiczne, fizyczne i moralne;
 - Przemoc domowa jest procesem charakteryzującym się swoistym przebiegiem i dynamiką relacji opisanym poprzez cykle przemocy i specyficzne dla niej mechanizmy psychologiczne. Zachowania osób doświadczających przemocy i strategie radzenia sobie z przemocą są wynikiem działania czynników podmiotowych i sytuacyjnych. Przypisywanie nieracjonalności osobom pokrzywdzonym jest uproszczeniem prowadzącym do krzywdzących ocen i wtórnej wiktylizacji;
 - Odpowiedzialność prawną i moralną za stosowanie przemocy ponosi osoba stosująca przemoc. Stosowanie przemocy nie może być usprawiedliwiane prowokacją czy zachowaniem osoby jej doznającej. Rozumienia psychologicznych mechanizmów uwikłania osób doświadczających przemocy w relacje z osobą stosującą przemoc, w tym zachowań przyczyniających się do podtrzymywania przemocy, nie należy utożsamiać z odpowiedzialnością za przemoc w związku;
 - Zjawisko przemocy domowej jest tolerowane i wzmacniane poprzez postawy oparte na stereotypach kulturowych, społecznych i obyczajowych (dotyczących między innymi: płci, ról społecznych, rasy, orientacji seksualnej), które przyczyniają się do wiktylizujących postaw wobec osób pokrzywdzonych;
 - Priorytetem w działaniach związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej jest kwestia bezpieczeństwa. Przy dokonywaniu diagnozy, planowaniu i realizacji działań, szczególnie interwencyjnych i prawnych, należy ocenić realne poczucie bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych, a w przypadku jego braku podjąć działania na rzecz jego zapewnienia;
 - Naczelną zasadą w pomaganiu osobom doświadczającym przemocy, którym poczucie mocy zostało odebrane, jest wzmacnianie poczucia podmiotowości i wpływu. Istotnym jest, aby osoby korzystające z pomocy czuły się podmiotem, a więc autorami planowanych i realizowanych zmian. Istotna okazuje się elastyczność działań – od dyrektywnych (w sytuacji zagrożenia i utraty kontroli nad sytuacją oraz własnym

zachowaniem) po działania oparte na współpracy z poszanowaniem poziomu gotowości i tempa zmian osób pokrzywdzonych;

- Przemoc domowa jest zjawiskiem wieloaspektowym, co pociąga za sobą konieczność zapewnienia osobom pokrzywdzonym pomocy o charakterze interdyscyplinarnym i kompleksowym. Działania pomocowe, szczególnie interwencyjne i prawne, powinny być planowane i realizowane w oparciu o współpracę służb, instytucji i organizacji pozarządowych, z wykorzystaniem ich uprawnień, możliwości i kompetencji. Ich efektem powinno być sformułowanie najbardziej adekwatnych, pożądanых form pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysu związanego z doświadczaniem przemocy domowej. Pomoc powinna uwzględniać różne aspekty życia zarówno osób krzywdzonych, jak i stosujących przemoc. Wsparcie oraz pomoc psychologiczną, socjalną, materialną, medyczną i prawną powinna otrzymać cała rodzina. Formułą umożliwiającą realizację wymienionych działań jest praca metodą zespołu interdyscyplinarnego obejmująca:

- diagnozę sytuacji osób znajdujących się w sytuacji kryzysu związanego z przemocą domową. Tworzenie wspólnego rozumienia sytuacji rodziny. Wykorzystanie zasobów rodziny/osób;
- opracowanie indywidualnego planu pomocy osobie / rodzinie doświadczającej przemocy, w tym zaplanowanie działań i form pomocy;
- podział zadań i ich realizację, uwzględnienie woli, gotowości i bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych.

2. Realizacja programu jest jednym z elementów systemowego podejścia do zadania zapobiegania i zwalczania przemocy domowej. Powinien on współgrać z pozostałymi elementami systemu przeciwdziałania przemocy domowej.
3. Wskazanie miejsca realizacji programu: uczestnicy powinni mieć czytelną informację, gdzie odbywają się zajęcia/udzielane są różne formy wsparcia, w jakich warunkach, gdzie prowadzone będą prace administracyjno-biurowe na rzecz danego programu.
4. Realizacja programu dla osób doświadczających przemocy nie może odbywać się w tym samym miejscu co programy dla osób stosujących przemoc;
5. zastosowanie zróżnicowanych form zajęć w zależności od przypadku (np. grupowe, indywidualne, warsztatowe, treningowe, itp.) oraz jasne określenie czasu trwania programu i poszczególnych zajęć, tj. liczba godzin poszczególnych zajęć, czas spotkania;
6. dostosowanie liczby uczestników do realizowanej formy zajęć;
7. określenie norm, zasad i praw obowiązujących uczestników oraz realizatorów (wszyscy uczestnicy powinni zapoznać się z obowiązującymi normami i zasadami);
8. przystosowanie i udostępnienie właściwej infrastruktury, określenie zasad korzystania z niej;

9. ustalenie norm prowadzenia i przechowywania dokumentacji, ochrony danych osobowych;
10. ustalenie zasad współpracy z innymi podmiotami (organizacjami, instytucjami) działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie na danym terenie;
11. Rekomenduje się, aby realizatorzy programu ochrony osób doświadczających przemocy domowej tworząc ramy programu wykorzystywali wskazówki wynikające z przeprowadzenia lokalnej diagnozy społecznej, uwzględnili założenia i rekomendacje wynikające z opracowań naukowych. Należy również uwzględnić rozmiary zjawiska, sytuację psychospołeczną osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz konsekwencje, wynikające z danego stanu rzeczy. Program ochrony osób doświadczających przemocy domowej musi być adekwatny do potrzeb występujących w danej sytuacji;
12. Okres realizacji programu powinien być właściwie dopasowany do problemów, jakich doświadczają osoby dotknięte przemocą domową i celów programu;
13. Program powinien być opracowany w sposób kompleksowy i komplementarny z programami korekcyjno-edukacyjnymi i psychologiczno-terapeutycznymi adresowanymi do osób stosujących przemoc domową.
14. Podmioty zaangażowane w realizację programu powinny przestrzegać zasady etyki zawodowej np. tajemnicy dotyczącej sytuacji klienta.

VIII. Monitoring i ewaluacja programów ochrony osób doznających przemocy domowej

Przebieg i efekty realizacji programów powinny zostać objęte działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi, które prowadzone są przez realizatorów programów. Należy określić instytucję odpowiedzialną za prowadzenie procesu monitorowania realizacji danego programu i osiągnięcia celów (zarówno głównego, jak i celów szczegółowych), czas oraz częstotliwość przeprowadzania monitoringu.

Programy powinny również podlegać ewaluacji. Należy określić podmiot odpowiedzialny za jej przeprowadzenie oraz określić czas, miejsce i sposób jej dokonania.

Monitorowanie realizacji Programów powinno odbywać się w oparciu o sprawozdawczość/informacje podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Wyniki ewaluacji należy wziąć pod uwagę w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań.

IX. Rezultaty programów ochrony osób doznających przemocy domowej

Zwiększenie dostępności i skuteczności wieloaspektowej pomocy specjalistycznej osobom doznającym przemocy domowej i świadkom przemocy.

X. Finansowanie programów ochrony osób doznających przemocy domowej

Działania zaplanowane i realizowane w ramach programów mogą być finansowane ze środków:

- własnych samorządu gminy, powiatu, województwa;
- z budżetu państwa;
- środków zewnętrznych.

Ramowy Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc Domową

Lublin, 2025 r.

Spis treści

Wstęp 3

I. Podstawy prawne programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową	4
II. Podstawy teoretyczne programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową	6
III. Cel programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową	10
IV. Adresaci programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową	11
V. Realizatorzy programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową	12
VI. Obszary pracy z uczestnikami programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	13
VII. Zasady realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	14
VIII. Zasady monitorowania i ewaluacji działań wynikających z realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	18
IX. Rezultaty programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	19
X. Finansowanie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	20

Wstęp

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2024 r. poz.1673) nakłada na samorząd województwa obowiązek opracowania ramowego programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową. Standardy prowadzenia programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową określa Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz.U. z 2023 r. poz.1163).

Ramowy program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie stanowi część lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, ściśle korelując z założeniami Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030. Program ma na celu w szczególności powstrzymanie osób stosujących przemoc domową przed dalszym dopuszczaniem się jej oraz rozwijanie ich umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez używania przemocy, co stanowi art. 4 ust. 4 przytoczonej wyżej ustawy. Program ma charakter uniwersalny i stanowi wytyczne dla lokalnych samorządów, uwzględniając priorytety z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Działania wskazane w programie określone są w sposób ramowy, aby autorzy programów na szczeblu powiatowym mogli tworzyć skuteczne programy, które spełniają standardy wyznaczone przez ustawodawcę.

I. Podstawy prawne programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową

Rozdział drugi Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), poświęcony „Wolnościom, Prawom i Obowiązkom Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze polityczne.

Zasady te odnajdujemy w aktach prawnych wskazanych poniżej, stanowiących podstawę ramowego programu:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 r. poz. 1673);
2. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz.U. z 2023 r. poz.1163).
3. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz. U. 2023 r. poz. 1164);
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870);
5. Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. poz. 1232);
6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383).

Sankcje, które przewiduje Kodeks karny dla osób stosujących przemoc zapisane są w artykułach:

- Art. 207 kk – znęcanie się,
- Art. 156 kk – ciężki uszczerbek na zdrowiu,
- Art. 157 kk – średni i lekki uszczerbek na zdrowiu,
- Art. 190 kk – stosowanie gróźb karalnych,

- Art. 191 kk – zmuszanie do określonego zachowania oraz utrudnianie korzystania z lokalu mieszkalnego,
- Art. 197 kk – zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnych.

Sankcje karne, które przewiduje Kodeks karny dla osób stosujących przemoc domową odnoszą się do odpowiedzialności za popełniony czyn. Celem ustawodawcy, poza ukaraniem, jest korekta zachowań przemocowych, aby osoba stosująca przemoc mogła wnieść konstruktywne zmiany do swojego życia. W związku z tym niezbędna jest edukacja oraz korygowanie zachowań.

II. Podstawy teoretyczne programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową

Przemoc domowa to sposób bycia w relacji – wyuczony we wcześniejszych relacjach ze znaczącymi osobami, wytrenowany w toku życia osobniczego, wzmocniony wpływami kulturowymi i społecznymi. Jego źródła u przeważającej większości osób znajdują się w doświadczeniach, dużo rzadziej w zaburzeniach zdrowia psychicznego.

Przemoc stanowi dla osoby ją stosującej źródło wzmocnień, daje jej poczucie posiadania władzy i przewagi nad innymi ludźmi. Inni ludzie, ze względu na doznawaną przemoc, podporządkowują się żądaniom osoby stosującej przemoc, starają się spełniać jej oczekiwania. W związku z tym przemoc przynosi osobie ją stosującej nagrody w postaci sprawowania władzy i kontroli, całkowitego podporządkowania osób doznających przemocy.¹

Taki sposób postępowania stwarza osobie stosującej przemoc sytuacyjne złudzenie własnej mocy, a strach osoby doznającej przemocy daje jej poczucie kontroli nad sytuacją i drugą osobą. Uzyskiwanie takiej przemocowej kontroli na ogół wynika z nieumiejętności osoby stosującej przemoc zbudowania poczucia własnej ważności i znaczenia w niekontrolujący sposób — sięga ona zatem po jego substytut, czyli budzenie lęku.²

Osoby stosujące przemoc odczuwają lęk i poczucie winy (np. przed popełnieniem czynu zabronionego przez prawo) z powodu swojego przemocowego zachowania, stąd w ich postępowaniu manipulacja. By zredukować doznawany lęk i poczucie winy, wyeliminować wyrzuty sumienia włączają mechanizmy obronne: używają strategii tłumaczących – najpierw sobie, a później również otoczeniu – stosowaną przez siebie przemoc.³

Celem działania tych mechanizmów jest ochrona przed złym samopoczuciem. Jednak stałe ich stosowanie odcina osobę stosującą przemoc od rzeczywistości (*j.w.*).

- **Zaprzeczanie przemocy:** osoba stosująca przemoc zaprzecza, że stosuje przemoc. Charakterystyczne jest tu twierdzenie, że osoba doznająca przemocy wymyśliła historię przemocy, po to by ukarać osobę stosującą przemoc, zniszczyć, pogrążyć. Osoba stosująca przemoc potrafi też zaprzeczać, że to ona dominuje w relacji. Wskazuje, że to ona jest podporządkowana, że nie pamięta historii przemocy;
- **Zaprzeczanie odpowiedzialności:** jeżeli osoba stosująca przemoc jednak przyzna się do popełnionych czynów, zwykle tłumaczy je jako skutek działania innych czynników np. stosowania używek: alkoholu, narkotyków. Może też obwiniać osobę doznającą

¹ Hanna Dorota Sasal, *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa 2005.

² Jerzy Mellibruda, *Przeciwdziałanie przemocy domowej*, Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa 2009.

³ Hanna Dorota Sasal, *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy...*

przemocy, twierdząc, że przemoc była prowokacją z jej strony. Może też twierdzić, że utraciła kontrolę nad emocjami, o czym mogą świadczyć stwierdzenia w wypowiedziach typu: „uderzyłem/am, ale tylko dlatego, że byłem/am pijany/a” lub „gdyby się nie odzywał/a, nie denerwował/a mnie to ja bym się nie zdenerwował/a i nie uderzył/a”;

- **Zaprzeczanie częstotliwości, intensywności:** polega na minimalizowaniu swojego agresywnego zachowania. Osoba stosująca przemoc okłamuje otoczenie, siebie, partnera, poprzez pomniejszanie powagi sytuacji. Możemy to uchwycić w stwierdzeniach typu: „nie biłem/am aż tak często jak mówi” lub „nie uderzałem/am tak mocno jak opowiada”. Osoba stosująca przemoc może też twierdzić, że działanie przemocowe nie było intencjonalne, a opowieści osoby pokrzywdzonej są przesadzone;
- **Zaprzeczanie konsekwencjom:** osoba stosująca przemoc pomniejsza lub odmawia zobaczenia efektów swojego zachowania, nie chce widzieć zadanych ran, odmawia konfrontacji z osobą doznającą przemocy. Zaprzecza informacjom na temat tego, że jej działania wywołują lub wzmagają lęk u dzieci i innych członków rodziny. Zachowanie takie prowadzi do wzrostu niechęci do osoby doznającej przemocy, wzmacnia agresję osoby stosującej przemoc i zwiększa zależność osoby krzywdzonej od tej osoby.

Istotne jest, by w oddziaływaniach wobec osób stosujących przemoc domową skupiać się nie tylko na perspektywie moralnej i prawnej, które pociągają za sobą działania interwencyjne i sankcjonujące, ale włączyć również perspektywę psychologiczną (skupiającą się na mechanizmach przemocy, interakcji pomiędzy osobami doświadczającymi przemocy) i społeczną (zwracającą uwagę na siłę tkwiącą w obyczajach i postawach społecznych, które sprzyjają i utrwalają występowanie przemocy domowej).

Zmiana zachowań osób stosujących przemoc domową jest podstawą trwałej zmiany w bliskich relacjach i systemach rodzinnych. Sama sankcja karna, administracyjna nie sprzyja zmianie dotychczasowego schematu postępowania – możliwe staje się to w warunkach oferowanych m.in. przez program psychologiczno-terapeutyczny.

To również odpowiedź na potrzeby osób doświadczających przemocy domowej – oczekują one bowiem zmiany zachowań osób stosujących wobec nich przemoc.

Przemoc domowa ma wpływ na każdy z elementów systemu rodzinnego. Długofalowe skutki przemocy pozostają w psychice osoby doznającej przemocy, świadków, jak również osoby stosującej przemoc. Stwierdzenie, że przemoc rodzi przemoc jest prawdziwe, jeśli uświadomimy sobie, że prawie wszystkie osoby stosujące przemoc w dzieciństwie i/lub młodości były osobami doświadczającymi przemocy (bicia, zaniedbywania, molestowania itp.). To potwierdza tezę o międzypokoleniowej transmisji stosowania przemocy, ale również jej podlegania. Stąd tak istotne jest, żeby oddziaływanie na stosujących przemoc koncentrowały

się na nabywaniu przez nich umiejętności radzenia sobie z emocjami, dotyczącymi zarówno aktualnej sytuacji, ale także związanej w przeżytych doświadczeniach.

Czynniki związane z decyzją o stosowaniu przemocy domowej

Czynniki związane z podjęciem przez osobę stosującą przemoc domową decyzji o pozycjonowaniu się wobec osób, z którymi pozostaje w bliskich relacjach, opartym na władzy, dominacji i kontroli, należy rozpatrywać wieloaspektowo. Łączy się tu wpływ czynników psychologicznych, biologicznych, socjologicznych. Mając powyższe na uwadze, możemy stwierdzić, że występowanie przemocy pozostaje w związku z:

- obowiązującymi normami kulturowymi i społecznymi. Chodzi tu m.in. o przekonanie o prawie do dominacji (zarówno rodziców nad dzieckiem, jak i mężczyzn nad kobietami), społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, hierarchiczny i autorytarny model rodziny, silne normy dotyczące prawa do prywatności, stereotypowe wzorce męskości i kobiecości;
- nadużywaniem alkoholu, w tym picie ryzykowne, uzależnienie do alkoholu. Potocznie uważa się, że alkohol „wywołuje” agresję i przemoc. Jest to pozorna zależność, ponieważ alkohol łączy się ze zjawiskiem przemocy w sposób pośredni. Chodzi tu o to, że alkohol osłabia mechanizmy kontroli zachowania i tym samym toruje drogę przemocy. Zaburzona ocena sytuacji powoduje błędną interpretację zachowania innych osób i dlatego staje się często przyczyną do reagowania złością i gniewem. Efektem mogą być konflikty z prawem, utrata pracy, kłopoty małżeńskie;
- podeszłym wiekiem. W rodzinach z „historią przemocową” wzrasta ryzyko występowania przemocy wobec osób starszych. Czynniki sprzyjające występowaniu przemocy to: wzajemna zależność członków rodziny, dzielenie wspólnego mieszkania, fizyczne i psychiczne obciążenie opiekuna, izolacja społeczna rodziny, złe warunki socjalno-ekonomiczne;
- niepełnosprawnością. Jest to czynnik ryzyka, ponieważ osoba stosująca przemoc ma ewidentną przewagę nad osobą z niepełnosprawnością, a osoby te są często zdane na opiekę rodziny;
- sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Zła sytuacja ekonomiczna wywołuje stres, frustrację co może być istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy. Możemy tu wskazać takie problemy jak bezrobocie, kłopoty finansowe, mieszkaniowe, zdrowotne;
- dziedziczeniem społecznym wzorca przemocy. Dzieci, które wychowują się w rodzinach przemocowych, w których krzywdzi się bliskich mają częściej tendencję do stosowania bądź podlegania przemocy w życiu dorosłym. Dziecko, które przyswaja sobie przemocowe zachowania dorosłych, uczy się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów;

- predyspozycjami osobowościowymi. Wśród wielu czynników związanych z osobowością można wymienić brak lub osłabioną kontrolę impulsów. Może się to objawiać nieumiejętnością radzenia sobie z napięciem, złością i niekontrolowaniem agresji;
- zaburzeniami psychicznymi wywołanymi stanem chorobowym bądź doświadczeniami kryzysu psychicznego. Problemy psychiczne mogą być przyczyną występowania zachowań antyspołecznych, jednak stosowanie przemocy domowej nie jest kwalifikowane jako zaburzenie zdrowia psychicznego.

III. Cel programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową

Cel główny programu: Wsparcie osób stosujących przemoc domową w zmianie zachowań przemocowych na zachowania partnerskie poprzez udostępnienie im możliwości korzystania z form wsparcia o charakterze edukacyjnym i korekcyjnym.

Kierunki pracy z uczestnikami programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową:

- 1) zmiana przekonań dotyczących stosowania przemocy domowej;
- 2) powstrzymanie przed dalszym stosowaniem przemocy;
- 3) rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia, w tym bardziej efektywne radzenie sobie z emocjami, w tym złością lub poczuciem krzywdy w sytuacjach trudnych;
- 4) zmniejszenie skali zachowań opartych na sile i przemocy;
- 5) wzrost świadomości na temat zjawiska przemocy domowej i konsekwencji jej stosowania;
- 6) poszerzenie katalogu zachowań o zachowania alternatywne do krzywdzących w celu budowania relacji interpersonalnych opartych na poszanowaniu domowników i postawie partnerskiej;
- 7) kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez użycia przemocy domowej;
- 8) uznanie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
- 9) uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

IV. Adresaci programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową

- Osoby stosujące przemoc domową skierowane do programu przez zespół interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej (w tym osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień i utrzymujące abstynencję).
- Osoby stosujące przemoc domową skierowane do programu przez inne podmioty niż w/w (w tym osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień i utrzymujące abstynencję).
- Osoby stosujące przemoc domową, które do programu zgłaszają się z własnej inicjatywy (w tym osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień i utrzymujące abstynencję).

V. Realizatorzy programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej wskazuje, że opracowanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową należy do zadań zleconych z administracji rządowej realizowanych przez powiat. Samorząd powiatowy zapewnia stronę organizacyjną oraz merytoryczną (realizatorów posiadających odpowiednie kwalifikacje).

Realizacja Programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc domową powinna być prowadzona przez osoby, które:

- posiadają wykształcenie wyższe na kierunku praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej
lub
- posiadają tytuł zawodowy magistra na kierunku:
 - a) psychologia, praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub
 - b) innym, uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki lub resocjalizacji, lub
- są terapeutami lub psychoterapeutami;
- posiadają udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej;
- posiadają zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc domową.

Ponadto zaleca się aby:

- programy korekcyjno-edukacyjne prowadzone były przez dwie osoby odmiennej płci (zwłaszcza w sytuacji, gdy uczestnikami programu są osoby stosujące przemoc domową, które pozycjonują się w ten sposób wobec osób bliskich ze względu na płeć),
- osoby prowadzące programy korekcyjno-edukacyjne miały możliwość korzystania z superwizji, co będzie sprzyjało należytej i merytorycznej realizacji zadania oraz pomoże przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu.

VI. Obszary pracy z uczestnikami programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową

- Przekonania sprzyjające stosowaniu przemocy domowej versus przekonania sprzyjające partnerskim relacjom;
- Uczucia → potrzeby → strategie realizacji potrzeb;
- Komunikacja oparta na partnerstwie (w tym partnerskie angażowanie się w sytuacje kontrowersyjne, jak spory, kłótnie);
- Umiejętności i strategie radzenia sobie z napięciem i lękiem bez naruszania granic innych osób;
- Role pełnione w bliskich relacjach (m.in. wielość i różnorodność sposobów realizacji ról);
- Postawy rodzicielskie oparte na przemocy versus postawy rodzicielskie oparte na partnerstwie;
- Odpowiedzialność za własne reakcje versus mechanizmy obronne (zaprzeczanie, minimalizowanie, obwinianie itp.);
- Specyfika przemocy domowej, w tym cechy, rodzaje, mechanizmy (m.in. cykl przemocy).

VII. Zasady realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową

1. Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową jest jednym z elementów systemowego podejścia do zadania zapobiegania i zwalczania przemocy domowej. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne powinny współgrać z pozostałymi elementami systemu przeciwdziałania przemocy.
2. Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową – zwane dalej Programami, powinny stanowić część systemu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie każdego powiatu lub gminy oraz uzupełniać różne formy interwencji prawnych i administracyjnych podejmowanych wobec osób stosujących przemoc.
3. Programy powinny być kompleksowe, co oznacza uwzględnienie działań psychologicznych, edukacyjnych i socjalizacyjnych, ukierunkowanych na zmianę zachowań i przekonań u osób stosujących przemoc. Osoby stosujące przemoc powinny w wyniku tych oddziaływań mieć możliwość przeformułowania swoich przekonań oraz nabycia wiedzy i umiejętności, które zmniejszą ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększą ich zdolność do samokontroli przemocowych zachowań i do konstruktywnego współżycia w bliskich relacjach.
4. Formy organizacji i realizacji oraz zawartość Programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową powinny przyjmować jako najwyższy priorytet zasadę ochrony bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób doznających przemocy.
5. Programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową nie należy prowadzić w miejscach, w których udziela się pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej, a jeżeli nie jest to możliwe, to należy zadbać o bezpieczeństwo osób doznających przemocy domowej.
6. Uczestnictwo w Programie nie stanowi osobistej psychoterapii osoby stosującej przemoc, jest oddziaływaniem korygującym jej przemocowe zachowania.
7. Realizatorzy programu o charakterze grupowym powinni tworzyć grupy z uwzględnieniem podobieństwa doświadczeń uczestników (oddzielne grupy dla mężczyzn stosujących przemoc wobec kobiet, oddzielne grupy dla kobiet stosujących przemoc wobec mężczyzn, oddzielne grupy dla rodziców stosujących przemoc wobec dzieci, oddzielne grupy dla dorosłych dzieci stosujących przemoc wobec rodziców itp.). Realizatorzy Programów powinni uwzględniać specyfikę grupy, z którą pracują, dostosować Program do potrzeb osób uczestniczących, uwzględniając jednocześnie diagnozę społeczną zjawiska przemocy domowej na obszarze, w którym Program jest realizowany.

8. Opracowując Program należy kierować się uniwersalnymi wskazówkami wynikającymi z dotychczasowej praktyki i wiedzy na temat zjawiska przemocy domowej. W związku z powyższym Program powinien odnosić się do następujących zagadnień:
- a) należy promować wysokie standardy etyczne i pragmatyczne oparte na aktualnej wiedzy i badaniach,
 - b) należy dbać o to, by Programy przyczyniały się do faktycznych zmian w przekonaniach i zachowaniach osób stosujących przemoc domową, będących uczestnikami Programów oraz zwiększały ich poczucie odpowiedzialności za własne czyny,
 - c) należy zachęcać do utrzymywania współpracy i komunikacji między osobami prowadzącymi Programy dla osób stosujących przemoc a osobami prowadzącymi Programy i/lub placówkami zajmującymi się pomaganiem osobom doświadczającym przemocy domowej na danym terenie.
9. Zespół interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej (a także inne podmioty kierujące uczestników do programu) skierowanie osoby do udziału w programie powinien poprzedzić szczegółową i rzetelną analizą:
- a) możliwości udziału tej osoby w programie o charakterze grupowym versus w programie o charakterze indywidualnym (ze względu na jej funkcjonowanie psychiczne i dbałość o prawidłowy przebieg procesu grupowego, co zwrótnie będzie sprzyjało uczeniu się uczestników programu zmiany zachowań);
 - b) możliwości udziału tej osoby w programie w tym momencie jej życia i/lub w tym momencie toczących się procedur (m.in. wziąć pod uwagę aktualną kondycję psychiczną potencjalnego uczestnika i ewentualną konieczność w pierwszej kolejności ustabilizowania jej innymi oddziaływaniami, np. medycznymi);
 - c) faktycznej realizacji programu w powiecie, a co za tym idzie faktycznej możliwości udziału osoby kierowanej w programie (jej udział w programie w innym powiecie zawsze jest obwarowany niepewnością ze względu na ograniczone możliwości organizacyjne innego powiatu).
10. Zawartość merytoryczna Programów powinna koncentrować się wokół następujących elementów:
- a) Program w części edukacyjnej powinien:
 - uwzględniać założone cele Programu oraz być dostosowany do czasu jego trwania i specyfiki uczestników,
 - dostarczać informacje umożliwiające uczestnikom zrozumienie dynamiki przemocy,

- konfrontować wszystkie przekonania, przy pomocy których osoby stosujące przemoc usprawiedliwiają stosowanie przemocy i umniejszają stosowaną przez siebie przemoc,
 - uczyć osoby stosujące przemoc w jaki sposób ich zachowanie krzywdząco wpływa na członków ich rodziny i na ich wzajemne relacje oraz przygotowywać ich do wzięcia pełnej odpowiedzialności moralnej i psychologicznej za swoje czyny, a także do rozpoczęcia pozytywnych zmian w ich relacjach osobistych.
- b) Program powinien stwarzać osobom stosującym przemoc warunki do uczenia się rozpoznawania i zmiany systemu przekonań i nastawień emocjonalnych, które inicjują i wzmacniają stosowanie przez nich przemocy. Ponadto powinien promować wartości i postawy, które stanowią konstruktywną alternatywę wobec wartości i postaw wspierających przemoc.
- c) Uczestnicy powinni otrzymać możliwość ćwiczenia konstruktywnych form myślenia i reagowania, służących skutecznej kontroli nad przemocowymi zachowaniami oraz sprzyjających odpowiedzialnemu podejmowaniu decyzji w sytuacjach konfliktowych i utrzymywaniu egalitarnych relacji międzyludzkich.
- Należy dostosowywać formy pracy korekcyjnej do potrzeb uczestników. W tym zakresie rekomenduje się, aby podstawową formą pracy były spotkania grupowe, jednak pożądane jest prowadzenie również pracy indywidualnej.
- d) Zajęcia wchodzące w skład programu o charakterze grupowym powinny być prowadzone w małych grupach, których wielkość pozwoli na sprawne ich realizowanie oraz umożliwi wykonywanie w trakcie programu ćwiczeń praktycznych mających na celu zmianę zachowań i postaw związanych z przemocą oraz rozwijających umiejętność samokontroli i konstruktywnego współżycia u uczestników oddziaływań.
- e) Program powinien określać warunki jakie musi spełnić jego uczestnik, aby go ukończyć. W związku z tym w warunkach należy uwzględniać, co najmniej liczbowy bądź procentowy obowiązkowy poziom obecności na zajęciach niezbędny do ukończenia programu. W programie należy opisać okoliczności, które mogą spowodować wykluczenie osoby z uczestnictwa w oddziaływaniach.
- f) Uczestnicy programu korekcyjno-edukacyjnego w ramach jasno określonych zasad powinny przyjąć i zawrzeć kontrakt, w którym zaakceptują reguły uczestnictwa w programie (w szczególności: warunki jakie należy spełnić, by program ukończyć oraz okoliczności powodujące wykluczenie z programu), zobowiązać się do niestosowania przemocy i poszanowania zasad współżycia społecznego oraz rozpocząć udział w spotkaniach grupowych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

- g) Osoby, u których zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia – nie mogą brać udziału w programie, jeżeli nie zakończyły programu psychoterapii uzależnień.
- h) Uczestnikami programu nie mogą być osoby z poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi, w szczególności z zaburzeniami osobowości antyspołecznej oraz zaburzeniami osobowości pogranicznej, gdyż ich udział w programie mógłby tworzyć poważne przeszkody w realizacji zajęć edukacyjno-korekcyjnych.
- i) Wskazane jest, żeby czas trwania programu wynosił około 60 godzin. Jednak jest to ogólne zalecenie, i czas ten może zostać pomniejszony dla danego uczestnika zakładając jednak, że w programie uwzględniono wszystkie treści programowe wymienione w pkt 3.
- j) Zajęcia powinny odbywać się w maksymalnie cotygodniowych odstępach czasu. W praktyce długość cykli korekcyjno-edukacyjnych będzie uzależniona od rodzaju i specyfiki grupy uczestników.
- k) W Programie powinno uwzględnić się badanie ewaluacyjne uczestników, dotyczące przebiegu i efektów oddziaływań.
- l) Uczestnicy Programu powinni być monitorowani pod względem zachowań związanych z przemocą, zarówno w trakcie trwania programu, jak też przez okres do 3 lat po jego ukończeniu. Działania te powinny być udokumentowane.
- m) przebieg zajęć powinien być udokumentowany – w sposób adekwatny do celu programu, rozliczalności udziału w nim poszczególnych uczestników.
- n) Program korekcyjno-edukacyjny należy opracowany na piśmie i stanowić odrębny dokument.
- o) Realizatorzy Programów powinni kierować się zasadą poufności i ochrony danych osobowych. Uzyskiwanie informacji od uczestników programu dotyczących ich życia osobistego powinno być objęte ochroną z wyjątkiem informacji wskazujących na popełnianie czynów zabronionych przez prawo.

VIII. Zasady monitorowania i ewaluacji działań wynikających z realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową

Przebieg i efekty Programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową powinny być objęte działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi, prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia programów korekcyjno-edukacyjnych, a wyniki tych działań powinny być wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.

W tym celu rekomenduje się, aby Programy zawierały opis systemu umożliwiającego monitorowanie zachowania związanego z przemocą domową u osób uczestniczących w Programie, w trakcie trwania Programu i po jego zakończeniu.

Monitoring powinien zawierać dane: podmiotów realizujących program, liczbę osób przystępujących do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych oraz liczbę osób, które ukończyły programy korekcyjno-edukacyjne i liczbę osób, które powróciły do stosowania przemocy po zakończeniu udziału w programach.

Badanie skuteczności programów korekcyjno-edukacyjnych powinno być prowadzone przez okres 3 lat po ukończeniu Programu.

Rekomenduje się, aby realizatorzy Programów utrzymywali kontakt z osobami pokrzywdzonymi przez uczestników niniejszych Programów. Formy tego kontaktu powinny chronić bezpieczeństwo osób doznających przemocy i dostarczać rzetelnych informacji o zachowaniu uczestników Programu wobec członków swej rodziny.

Monitoring powinien być prowadzony w sposób systematyczny. Program powinien zawierać procedury postępowania na wypadek powrotu osób stosujących przemoc do stosowania zachowań przemocowych.

IX. Rezultaty programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową

Zmniejszenie skali zachowań przemocowych z jednoczesnym zwiększeniem skali zachowań partnerskich u uczestników programów, a co za tym idzie zwiększenie poczucia bezpieczeństwa członków ich rodzin / osób pozostających z nimi w bliskich relacjach.

X. Finansowanie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową

Programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową, jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, finansowane są przede wszystkim z budżetu państwa.

W celu zwiększenia efektywności programów rekomenduje się również pozyskiwanie środków finansowych z programów osłonowych bądź innych źródeł (GKRPA, środki z Unii Europejskiej itp.).

Ramowy Program Psychologiczno-Terapeutyczny dla Osób Stosujących Przemoc Domową

Lublin, 2025 r.

Spis treści:

Wstęp	3
I. Podstawy prawne programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	4
II. Podstawy teoretyczne programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	6
III. Cele programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	10
IV. Adresaci programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	11
V. Realizatorzy programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	12
VI. Obszary pracy z uczestnikami programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową	14
VII. Zasady realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	15
VIII. Monitoring i ewaluacja programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	18
IX. Rezultaty programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	19
X. Finansowanie programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową	20

Wstęp

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2024 r. poz.1673) nakłada na samorządy województwa obowiązek opracowania ramowego programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową. Standardy prowadzenia programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową określa Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz.U z 2023 r. poz. 1166).

Ramowy program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie stanowi część lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, ściśle korelując z założeniami Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2026-2030. Program ma na celu w szczególności powstrzymanie osób stosujących przemoc domową przed dalszym dopuszczaniem się jej oraz rozwijanie ich umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez używania przemocy, co stanowi art. 4 ust. 4 przytoczonej wyżej ustawy. Program ma charakter uniwersalny i stanowi wytyczne dla lokalnych samorządów, uwzględniając priorytety z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Działania wskazane w programie określone są w sposób ramowy, aby autorzy programów na szczeblu powiatowym mogli tworzyć skuteczne programy, które spełniają standardy wyznaczone przez ustawodawcę.

I. Podstawy prawne programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Rozdział drugi Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), poświęcony „Wolnościom, Prawom i Obowiązkom Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze polityczne.

Zasady te odnajdujemy w aktach prawnych wskazanych poniżej, stanowiących podstawę ramowego programu:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2024 r. poz. 1673);
2. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz. U. 2023 r. poz. 1166);
3. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz. U. 2023 r. poz. 1164);
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870);
5. Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. poz. 1232);
6. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383).

Sankcje, które przewiduje Kodeks karny dla osób stosujących przemoc zapisane są w artykułach:

- Art. 207 kk – znęcanie się,
- Art. 156 kk – ciężki uszczerbek na zdrowiu,
- Art. 157 kk – średni i lekki uszczerbek na zdrowiu,

- Art. 190 kk – stosowanie gróźb karalnych,
- Art. 191 kk – zmuszanie do określonego zachowania oraz utrudnianie korzystania z lokalu mieszkalnego,
- Art. 197 kk – zgwałcenie i wymuszenie czynności seksualnych.

Sankcje karne, które przewiduje Kodeks karny dla osób stosujących przemoc domową odnoszą się do odpowiedzialności za popełniony czyn. Celem ustawodawcy, poza ukaraniem, jest korekta zachowań przemocowych, aby osoba stosująca przemoc mogła wnieść konstruktywne zmiany do swojego życia. W związku z tym niezbędna jest edukacja oraz korygowanie zachowań.

II. Podstawy teoretyczne programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Przemoc domowa to sposób bycia w relacji – wyuczony we wcześniejszych relacjach ze znaczącymi osobami, wytrenowany w toku życia osobniczego, wzmocniony wpływami kulturowymi i społecznymi. Jego źródła u przeważającej większości osób znajdują się w doświadczeniach, dużo rzadziej w zaburzeniach zdrowia psychicznego.

Przemoc stanowi dla osoby ją stosującej źródło wzmocnień, daje jej poczucie posiadania władzy i przewagi nad innymi ludźmi. Inni ludzie, ze względu na doznawaną przemoc, podporządkowują się żądaniom osoby stosującej przemoc, starają się spełniać jej oczekiwania. W związku z tym przemoc przynosi osobie ją stosującej nagrody w postaci sprawowania władzy i kontroli, całkowitego podporządkowania osób doznających przemocy.¹

Taki sposób postępowania stwarza osobie stosującej przemoc sytuacyjne złudzenie własnej mocy, a strach osoby doznającej przemocy daje jej poczucie kontroli nad sytuacją i drugą osobą. Uzyskiwanie takiej przemocowej kontroli na ogół wynika z nieumiejętności osoby stosującej przemoc zbudowania poczucia własnej ważności i znaczenia w niekontrolujący sposób — sięga ona zatem po jego substytut, czyli budzenie lęku.²

Osoby stosujące przemoc odczuwają lęk i poczucie winy (np. przed popełnieniem czynu zabronionego przez prawo) z powodu swojego przemocowego zachowania, stąd w ich postępowaniu manipulacja. By zredukować doznawany lęk i poczucie winy, wyeliminować wyrzuty sumienia włączają mechanizmy obronne: używają strategii tłumaczących – najpierw sobie, a później również otoczeniu – stosowaną przez siebie przemoc.³

Celem działania tych mechanizmów jest ochrona przed złym samopoczuciem. Jednak stałe ich stosowanie odcina osobę stosującą przemoc od rzeczywistości (*j.w.*).

- **Zaprzeczanie przemocy:** osoba stosująca przemoc zaprzecza, że stosuje przemoc. Charakterystyczne jest tu twierdzenie, że osoba doznająca przemocy wymyśliła historię przemocy, po to by ukarać osobę stosującą przemoc, zniszczyć, pogrążyć. Osoba stosująca przemoc potrafi też zaprzeczać, że to ona dominuje w relacji. Wskazuje, że to ona jest podporządkowana, że nie pamięta historii przemocy;
- **Zaprzeczanie odpowiedzialności:** jeżeli osoba stosująca przemoc jednak przyzna się do popełnionych czynów, zwykle tłumaczy je jako skutek działania innych czynników

¹ Hanna Dorota Sasal, *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa 2005.

² Jerzy Mellibruda, *Przeciwdziałanie przemocy domowej*, Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa 2009.

³ Hanna Dorota Sasal, *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy...*

np. stosowania używek: alkoholu, narkotyków. Może też obwiniać osobę doznającą przemocy, twierdząc, że przemoc była prowokacją z jej strony. Może też twierdzić, że utraciła kontrolę nad emocjami, o czym mogą świadczyć stwierdzenia w wypowiedziach typu: „uderzyłem/am, ale tylko dlatego, że byłem/am pijany/a” lub „gdyby się nie odzywał/a, nie denerwował/a mnie to ja bym się nie zdenerwował/a i nie uderzył/a”;

- **Zaprzeczanie częstotliwości, intensywności:** polega na minimalizowaniu swojego agresywnego zachowania. Osoba stosująca przemoc okłamuje otoczenie, siebie, partnera, poprzez pomniejszanie powagi sytuacji. Możemy to uchwycić w stwierdzeniach typu: „nie biłem/am aż tak często jak mówi” lub „nie uderzałem/am tak mocno jak opowiada”. Osoba stosująca przemoc może też twierdzić, że działanie przemocowe nie było intencjonalne, a opowieści osoby pokrzywdzonej są przesadzone;
- **Zaprzeczanie konsekwencjom:** osoba stosująca przemoc pomniejsza lub odmawia zobaczenia efektów swojego zachowania, nie chce widzieć zadanych ran, odmawia konfrontacji z osobą doznającą przemocy. Zaprzecza informacjom na temat tego, że jej działania wywołują lub wzmagają lęk u dzieci i innych członków rodziny. Zachowanie takie prowadzi do wzrostu niechęci do osoby doznającej przemocy, wzmacnia agresję osoby stosującej przemoc i zwiększa zależność osoby krzywdzonej od tej osoby.

Istotne jest, by w oddziaływaniach wobec osób stosujących przemoc domową skupiać się nie tylko na perspektywie moralnej i prawnej, które pociągają za sobą działania interwencyjne i sankcjonujące, ale włączyć również perspektywę psychologiczną (skupiającą się na mechanizmach przemocy, interakcji pomiędzy osobami doświadczającymi przemocy) i społeczną (zwracającą uwagę na siłę tkwiącą w obyczajach i postawach społecznych, które sprzyjają i utrwalają występowanie przemocy domowej).

Zmiana zachowań osób stosujących przemoc domową jest podstawą trwałej zmiany w bliskich relacjach i systemach rodzinnych. Sama sankcja karna, administracyjna nie sprzyja zmianie dotychczasowego schematu postępowania – możliwe staje się to w warunkach oferowanych m.in. przez program psychologiczno-terapeutyczny.

To również odpowiedź na potrzeby osób doświadczających przemocy domowej – oczekują one bowiem zmiany zachowań osób stosujących wobec nich przemoc.

Przemoc domowa ma wpływ na każdy z elementów systemu rodzinnego. Długofalowe skutki przemocy pozostają w psychice osoby doznającej przemocy, świadków, jak również osoby stosującej przemoc. Stwierdzenie, że przemoc rodzi przemoc jest prawdziwe, jeśli uświadomimy sobie, że prawie wszystkie osoby stosujące przemoc w dzieciństwie i/lub młodości były osobami doświadczającymi przemocy (bicia, zaniedbywania, molestowania itp.). To potwierdza tezę o międzypokoleniowej transmisji stosowania przemocy, ale również jej podlegania. Stąd tak istotne jest żeby oddziaływanie na stosujących przemoc koncentrowały

się na nabywaniu przez nich umiejętności radzenia sobie z emocjami, dotyczącymi zarówno aktualnej sytuacji, ale także związanej w przeżytych doświadczeniach.

Czynniki związane z decyzją o stosowaniu przemocy domowej

Czynniki związane z podjęciem przez osobę stosującą przemoc domową decyzji o pozycjonowaniu się wobec osób, z którymi pozostaje w bliskich relacjach, opartym na władzy, dominacji i kontroli, należy rozpatrywać wieloaspektowo. Łączy się tu wpływ czynników psychologicznych, biologicznych, socjologicznych. Mając powyższe na uwadze, możemy stwierdzić, że występowanie przemocy pozostaje w związku z:

- obowiązującymi normami kulturowymi i społecznymi. Chodzi tu m.in. o przekonanie o prawie do dominacji (zarówno rodziców nad dzieckiem, jak i mężczyzn nad kobietami), społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, hierarchiczny i autorytarny model rodziny, silne normy dotyczące prawa do prywatności, stereotypowe wzorce męskości i kobiecości;
- nadużywaniem alkoholu, w tym picie ryzykowne, uzależnienie do alkoholu. Potocznie uważa się, że alkohol „wywołuje” agresję i przemoc. Jest to pozorna zależność, ponieważ alkohol łączy się ze zjawiskiem przemocy w sposób pośredni. Chodzi tu o to, że alkohol osłabia mechanizmy kontroli zachowania i tym samym toruje drogę przemocy. Zaburzona ocena sytuacji powoduje błędną interpretację zachowania innych osób i dlatego staje się często przyczyną do reagowania złością i gniewem. Efektem mogą być konflikty z prawem, utrata pracy, kłopoty małżeńskie;
- podeszłym wiekiem. W rodzinach z „historią przemocową” wzrasta ryzyko występowania przemocy wobec osób starszych. Czynniki sprzyjające występowaniu przemocy to: wzajemna zależność członków rodziny, dzielenie wspólnego mieszkania, fizyczne i psychiczne obciążenie opiekuna, izolacja społeczna rodziny, złe warunki socjalno-ekonomiczne;
- niepełnosprawnością. Jest to czynnik ryzyka, ponieważ osoba stosująca przemoc ma ewidentną przewagę nad osobą z niepełnosprawnością, a osoby te są często zdane na opiekę rodziny;
- sytuacją socjalno-ekonomiczną rodziny. Zła sytuacja ekonomiczna wywołuje stres, frustrację co może być istotnym czynnikiem sprzyjającym występowaniu przemocy. Możemy tu wskazać takie problemy jak bezrobocie, kłopoty finansowe, mieszkaniowe, zdrowotne;
- dziedziczeniem społecznym wzorca przemocy. Dzieci, które wychowują się w rodzinach przemocowych, w których krzywdzi się bliskich mają częściej tendencję do stosowania bądź podlegania przemocy w życiu dorosłym. Dziecko, które przyswaja sobie przemocowe

zachowania dorosłych, uczy się, że przemoc to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób rozwiązywania konfliktów;

- predyspozycjami osobowościowymi. Wśród wielu czynników związanych z osobowością można wymienić brak lub osłabioną kontrolę impulsów. Może się to objawiać nieumiejętnością radzenia sobie z napięciem, złością i niekontrolowaniem agresji;
- zaburzeniami psychicznymi wywołanymi stanem chorobowym bądź doświadczeniami kryzysu psychicznego. Problemy psychiczne mogą być przyczyną występowania zachowań antyspołecznych, jednak stosowanie przemocy domowej nie jest kwalifikowane jako zaburzenie zdrowia psychicznego.

III. Cele programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Celem głównym programu jest wsparcie osób stosujących przemoc domową w zmianie zachowań przemocowych na zachowania partnerskie poprzez udostępnienie im możliwości korzystania z form wsparcia o charakterze psychologicznym i terapeutycznym.

Kierunki pracy z uczestnikami programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową:

- 1) wzbudzanie motywacji wewnętrznej do zmiany zachowania przez analizę przyczyn postępowania i wgląd w mechanizmy własnych zachowań;
- 2) zdobycie lub poszerzenie wiedzy i umiejętności powstrzymywania się od zachowań przemocowych;
- 3) nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu problemów i konfliktów bez użycia przemocy;
- 4) nabycie i kształtowanie umiejętności prospołecznych, w tym: asertywności, empatii, rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, w tym radzenia sobie ze stresem, lękiem i złością;
- 5) poszerzanie samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych;
- 6) nabycie i doskonalenie umiejętności wychowawczych i rodzinnych opartych na wychowaniu bez przemocy;
- 7) rozwój umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych i partnerskich;
- 8) pogłębianie wiedzy na temat wpływu przemocy na relacje społeczne i sposobów jej przeciwdziałania;
- 9) diagnozowanie potrzeb i nabywanie umiejętności dobierania prawidłowych strategii w ich zaspokajaniu;
- 10) wzmacnianie postawy odpowiedzialności wobec siebie i innych.

IV. Adresaci programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

- Osoby stosujące przemoc domową skierowane do programu przez zespół interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej (w tym osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień i utrzymujące abstynencję).
- Osoby stosujące przemoc domową skierowane do programu przez inne podmioty niż w/w (w tym osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień i utrzymujące abstynencję).
- Osoby stosujące przemoc domową, które do programu zgłaszają się z własnej inicjatywy (w tym osoby uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych po zakończonym programie psychoterapii uzależnień i utrzymujące abstynencję).

V. Realizatorzy programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej wskazuje, że opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową należy do zadań zleconych z administracji rządowej realizowanych przez powiat.

Samorząd powiatowy zapewnia stronę organizacyjną oraz merytoryczną (realizatorów posiadających odpowiednie kwalifikacje).

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy, powinny być one prowadzone przez osoby, które:

- posiadają wykształcenie wyższe na kierunku praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub
- posiadają tytuł zawodowy magistra na kierunku: psychologia, praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub innym, uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki lub resocjalizacji lub
- są terapeutami lub psychoterapeutami,
- posiadają udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,
- posiadają zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc domową.

Zajęcia mogą być prowadzone przez jednego trenera (zwłaszcza w formule zajęć indywidualnych), jednak zaleca się, aby zajęcia były prowadzone przez dwóch trenerów: kobietę i mężczyznę (zwłaszcza w formule zajęć grupowych i w sytuacji, gdy uczestnikami programu są osoby stosujące przemoc domową, które pozycjonują się w ten sposób wobec osób bliskich ze względu na płeć – dzięki temu relacja między nimi stanie się modelem komunikacji partnerskiej ważnym w procesie zmiany zachowania).

Ponadto zaleca się, by osoby prowadzące oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne miały możliwość korzystania z superwizji, co będzie sprzyjało należytej i merytorycznej realizacji zadania oraz pomoże przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu.

VI. Obszary pracy z uczestnikami programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową

Pogłębienie wglądu w następujących obszarach:

- Specyfika przemocy domowej, w tym cechy, rodzaje, mechanizmy (psychoedukacja);
- Wpływ stosowania przemocy na sferę poznawczą, emocjonalną i behawioralną osób uwikłanych w przemoc domową (osób stosujących przemoc, osób doświadczających przemocy, świadków): dorosłych oraz dzieci;
- Przekonania sprzyjające stosowaniu przemocy domowej versus przekonania sprzyjające partnerskim relacjom;
- Komunikacja oparta na partnerstwie (w tym partnerskie angażowanie się w sytuacje kontrowersyjne, jak spory, kłótnie);
- Odpowiedzialność za własne reakcje versus mechanizmy obronne (zaprzeczanie, minimalizowanie, obwinianie itp.);
- Własne funkcjonowanie, m.in.: uczucia, potrzeby, strategie realizacji potrzeb, wartości, obraz siebie, obraz innych, obraz siebie wśród innych, funkcja stosowanej przemocy;
- Dbanie o higienę psychiczną.
- Czynniki wzmacniające proces zmiany, m.in. motywacja, poczucie celu i sensu, poczucie własnej wartości, osobiste zasoby.

VII. Zasady realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

1. Realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc domową jest jednym z elementów systemowego podejścia do zadania zapobiegania i zwalczania przemocy domowej. Oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne powinny współgrać z pozostałymi elementami systemu przeciwdziałania przemocy domowej.
2. Programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową – zwane dalej Programami, powinny stanowić część systemu przeciwdziałania przemocy domowej na terenie każdego powiatu lub gminy oraz uzupełniać różne formy interwencji prawnych i administracyjnych podejmowanych wobec osób stosujących przemoc.
3. Programy powinny być kompleksowe, co oznacza uwzględnienie działań psychologicznych i terapeutycznych ukierunkowanych na zmianę zachowań i przekonań u osób stosujących przemoc. Osoby stosujące przemoc powinny w wyniku tych oddziaływań mieć możliwość przeformułowania swoich przekonań oraz nabycia wiedzy i umiejętności, które zmniejszą ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększą ich zdolność do samokontroli przemocowych zachowań i do konstruktywnego współżycia w bliskich relacjach.
4. Formy organizacji i realizacji oraz zawartość Programów powinny przyjmować jako najwyższy priorytet zasadę ochrony bezpieczeństwa, autonomii i dobra osób doznających przemocy.
5. Programów psychologiczno-terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc domową nie należy prowadzić w miejscach, w których udziela się pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy, a jeżeli nie jest to możliwe, to należy zadbać o bezpieczeństwo osób doznających przemocy domowej.
6. Realizatorzy programu o charakterze grupowym powinni tworzyć grupy z uwzględnieniem podobieństwa doświadczeń uczestników (oddzielne grupy dla mężczyzn stosujących przemoc wobec kobiet, oddzielne grupy dla kobiet stosujących przemoc wobec mężczyzn, oddzielne grupy dla rodziców stosujących przemoc wobec dzieci, oddzielne grupy dla dorosłych dzieci stosujących przemoc wobec rodziców itp.). Realizatorzy Programów powinni uwzględniać specyfikę grupy, z którą pracują, dostosować Program do potrzeb osób uczestniczących, uwzględniając jednocześnie diagnozę społeczną zjawiska przemocy domowej na obszarze, w którym Program jest realizowany.
7. Opracowany i przyjęty do realizacji program psychologiczno-terapeutyczny powinien zostać udokumentowany na piśmie. Proponuje się, aby realizatorzy programów psychologiczno-terapeutycznych uwzględniali przy opracowywaniu programu psychologiczno-

terapeutycznego rekomendacje wynikające z opracowań opartych na badaniach naukowych.

8. Zespół interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej (a także inne podmioty kierujące uczestników do programu) skierowanie osoby do udziału w programie powinien poprzedzić szczegółową i rzetelną analizą:
 - a) możliwości udziału tej osoby w programie o charakterze grupowym versus w programie o charakterze indywidualnym (ze względu na jej funkcjonowanie psychiczne i dbałość o prawidłowy przebieg procesu grupowego, co zwrótnie będzie sprzyjało uczeniu się uczestników programu zmiany zachowań);
 - b) możliwości udziału tej osoby w programie w tym momencie jej życia i/lub w tym momencie toczących się procedur (m.in. wziąć pod uwagę aktualną kondycję psychiczną potencjalnego uczestnika i ewentualną konieczność w pierwszej kolejności ustabilizowania jej innymi oddziaływaniami, np. medycznymi);
 - c) faktycznej realizacji programu w powiecie, a co za tym idzie faktycznej możliwości udziału osoby kierowanej w programie (jej udział w programie w innym powiecie zawsze jest obwarowany niepewnością ze względu na ograniczone możliwości organizacyjne innego powiatu).
9. Zakwalifikowanie do programu powinno kończyć się zawarciem kontraktu, w którym uczestnik zaakceptuje i potwierdzi podpisem zasady udziału w programie. Za uczestnika programu może być uznana osoba, która pozytywnie przejdzie kwalifikację zawrze kontrakt oraz rozpocznie zajęcia programowe.
10. Program powinien określać warunki jakie musi spełnić jego uczestnik, aby go ukończyć. W związku z tym w warunkach należy uwzględniać co najmniej liczbowy bądź procentowy obowiązkowy poziom obecności na zajęciach niezbędny do ukończenia programu. W programie należy opisać okoliczności, które mogą spowodować wykluczenie osoby z uczestnictwa w programie.
11. Osoby, u których zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia – nie mogą brać udziału w programie, jeżeli nie zakończyły programu psychoterapii uzależnień.
12. Obszary treściowe programu mogą być realizowane zarówno w formie indywidualnej, jak i w formie grupowej, w tym również w obydwu formach w trakcie trwania jednego programu, w regularnych odstępach czasu (najlepiej co tydzień, maksymalnie co 2 tygodnie), z zastosowaniem takiej różnorodności metod i narzędzi, która zwiększa użyteczność udziału w programie poszczególnych jego uczestników.

13. Czas trwania programu powinien być zależny od przyjętych form zajęć oraz metod i narzędzi pracy, jednak rekomenduje się, aby nie był krótszy niż 12 godzin przypadających na 1 uczestnika. W zależności od potrzeb liczba godzin trwania programu może zostać zwiększona.
14. Zajęcia wchodzące w skład programu o charakterze grupowym powinny być prowadzone w małych grupach, których wielkość pozwoli na sprawne ich realizowanie oraz umożliwi wykonywanie w trakcie programu ćwiczeń praktycznych mających na celu zmianę zachowań i postaw związanych z przemocą oraz rozwijających umiejętność samokontroli i konstruktywnego współżycia u uczestników oddziaływań.
15. Przebieg zajęć powinien być udokumentowany – w sposób adekwatny do celu programu, rozliczalności udziału w nim poszczególnych uczestników, z uwzględnieniem tajemnicy zawodowej osób prowadzących zajęcia w programie.
16. Program powinien określać warunki jakie musi spełnić jego uczestnik, aby go ukończyć. W związku z tym w warunkach należy uwzględniać co najmniej liczbowy bądź procentowy obowiązkowy poziom obecności na zajęciach niezbędny do ukończenia programu. W programie należy opisać okoliczności, które mogą spowodować wykluczenie osoby z uczestnictwa w oddziaływaniach.
17. Uczestnicy programu w ramach jasno określonych zasad powinny zawrzeć kontrakt, w którym zaakceptują reguły uczestnictwa w programie (w szczególności: warunki jakie należy spełnić, by program ukończyć oraz okoliczności powodujące wykluczenie z programu), zobowiązać się do niestosowania przemocy i poszanowania zasad współżycia społecznego.
18. Proponuje się, aby po zakończeniu programu psychologiczno-terapeutycznego uczestnicy programu do 3 lat pozostawali w kontakcie (np. telefonicznym, umówienie się na rozmowę indywidualną) z terapeutą/psychologiem realizującym z nimi program i przedstawiali efekty pracy nad sobą, zmiany zachowań, itp. Formy kontaktu z terapeutą/psychologiem powinny być ustalone i opisane w kontrakcie. W ramach prowadzonego monitoringu zachowań uczestnika zaleca się aby uzyskane informacje od byłego uczestnika programu zostały odnotowane.
19. Realizatorzy Programów powinni kierować się zasadą poufności i ochrony danych osobowych. Uzyskiwanie informacji od uczestników programu dotyczących ich życia osobistego powinno być objęte ochroną z wyjątkiem informacji wskazujących na popełnianie czynów zabronionych przez prawo.

VIII. Monitoring i ewaluacja programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Przebieg i efekty Programów psychologiczno-terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie powinny być objęte działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi, prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia programów, a wyniki tych działań powinny być wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych.

W tym celu rekomenduje się, aby Programy zawierały opis systemu umożliwiającego monitorowanie zachowania związanego z przemocą domową u osób uczestniczących w Programie, w trakcie trwania Programu i po jego zakończeniu.

Monitoring powinien zawierać dane: podmiotów realizujących program, liczbę osób przystępujących do uczestnictwa w programach oraz liczbę osób, które ukończyły programy, liczbę osób, które powróciły do stosowania przemocy po zakończeniu udziału w programach.

Badanie skuteczności programów powinno być prowadzone przez okres 3 lat po ukończeniu Programu.

Rekomenduje się, aby realizatorzy Programów utrzymywali kontakt z osobami pokrzywdzonymi przez uczestników niniejszych Programów. Formy tego kontaktu powinny chronić bezpieczeństwo osób doznających przemocy i dostarczać rzetelnych informacji o zachowaniu uczestników Programu wobec członków swej rodziny.

Monitoring powinien być prowadzony w sposób systematyczny. Program powinien zawierać procedury postępowania na wypadek powrotu osób stosujących przemoc do stosowania zachowań przemocowych.

IX. Rezultaty programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Zmniejszenie skali zachowań przemocowych z jednoczesnym zwiększeniem skali zachowań partnerskich u uczestników programów, a co za tym idzie zwiększenie poczucia bezpieczeństwa członków ich rodzin / osób pozostających z nimi w bliskich relacjach.

X. Finansowanie programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową

Program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej, finansowane jest przede wszystkim z budżetu państwa.

W celu zwiększenia efektywności programu rekomenduje się również pozyskiwanie środków finansowych z programów osłonowych bądź innych źródeł (GKRPA, środki z Unii Europejskiej itp.).